

TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE
TÜRK KADIN
GAZETE ve DERGİLERİ
(1868 - 1990)

Hatice ÖZEN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
I. TÜRK BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ	7-11
II. TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE TÜRK KADIN GAZETE VE DERGİLERİ	13
A. Genel Olarak	13-14
B. Cumhuriyet Öncesi	15-29
C. Cumhuriyete Geçiş ve Cumhuriyet Dönemi	29
1. 1919 - 1923 dönemi (İstiklal Savaşı Dön.)	29-34
2. 1923-1950 dönemi (Tek partili dön.)	34-45
3. 1950-1960 dönemi	45-49
4. 1960-1980 dönemi	49-54
5. 1980-1990 dönemi	55-61
SONUÇ	62
ALFABETİK DERGİ ADLARI DİZİNİ	63
KAYNAKÇA	64

ÖNÖZ

Türk kadın gazete ve dergilerimizin evrimini inceleyen bu çalışma, kadına toplum ve aile içindeki durumunu ve dergi-okur ilişkisini yansıtmak istemiştir. Türkiye'nin kendine özgü koşulları ve tarihsel gelişme süreci içerisinde, Türk kadınının ne ölçüde etkilendiğini ve ne gibi gelişmeler gösterdiği yansıtılmaya çalışılmıştır.

İki bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünde, Türk basın tarihine kısaca değinilmiştir. Asıl konuyu oluşturan ikinci bölümde ise Türk kadın gazete ve dergileri, Cumhuriyetten önce ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki başlık altında, kronolojik olarak incelenmiştir.

Cumhuriyetten günümüze kadar olan bölüm de kendi arasında dönemlere ayrılmıştır. Bu dönemler toplumu etkileyen ve dönüm noktası niteliği taşıyan değişimler gözönünde tutularak saptanmıştır.

Çalışmanın konusunu oluşturan yayınların çoğunluğu bizzat kendilerine ulaşılarak incelenmiştir. Bu gazete ve dergiler Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Hakkı Tarık Uş Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin koleksiyonunda mevcuttur.

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında ilgi ve desteğini gördüğüm çok değerli Hocam Sayın Prof. Dr. Niyazi Öktem'e teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul 1990

Hatice ÖZEN

*Sergili Anneme ve
Babamın anısına*

TÜRK BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ

Basın sanatı İbrahim Müteferrika tarafından 1789 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na girmiştir. Türkçe gazetelerin basılıp yayımlanması yüz yıl sonra gerçekleşmiştir. Kitaplarda olduğu gibi, ilk gazeteler de yabancı dilde ve genellikle Fransızca olarak yayımlanmıştır. Bunun en önemli nedeni aşırı tutucu çevrenin egemen oluşudur. (1)

Türkiye'de ilk çıkan gazete 1789'da Fransızca olarak yayımlanan **Bulletin des Nouvelles** adlı haber bültenidir. (2) Basın tarihimizin başlangıç noktası olarak saydığımız ilk gazete ise 1 Kasım 1831'de (25 Cemaziyevvel 1247) yayımlanan **Takvim-i Vekayi**'dir. (3) Tanzimat döneminin başlangıç yılı olan 1831 ve 1876 yılına kadar süren bu dönemde bir çok gazete yayım hayatına girmiştir. Döneme Türk basınının doğuş dönemi diyebiliriz.

Tanzimat basını gazete içeriği yönünden dil ve edebiyat konularına ağırlık vermiştir. Siyasal ve sosyal konulardan yoksundur. (4) Basına ilk yasaklamalar ve sansür yine bu dönemde konulmuştur. Kanun olarak nitelendirilen 1864 Matbuat Nizamnamesi ve hükümet aleyhindeki yayımları önleyebilmek amacıyla 1867'de çıkarılan Âli Karamanesi bunların en önemlileridir. (5)

(1) M. Nuri İNÜĞÜR: Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul, 1982. s. 165

(2) İNÜĞÜR, aynı eser. s. 166

(3) Orhan KOLOĞLU: Takvim-i Vekayi Türk Basınında 150 Yıl, 1831-1982, s. 1

(4) İNÜĞÜR, aynı eser s. 250

(5) Hıfzı TOPUZ: 100 Soruda Türk Basın Tarihi, İstanbul, 1973. s. 43-46

Tanzimat'tan sonraki dönemde ise hükümet ve halk kitlesi üzerinde basının etkisi önemli bir şekilde artmıştır. Basın halkın günlük hayatı ile ilgilenmiştir. Abdülaziz, padişahlığı sırasında birçok aydını sürgüne göndermiştir. 30 Mayıs 1876'da Abdülaziz'in tahttan indirilerek V Murat'ın tahta geçmesiyle, basın kısa bir süre için de olsa özgürlüğüne kavuşmuştur. (6) Sürgünde olan aydınlar İstanbul'a dönmüş gazetelerde her türlü yazı yayımlanır olmuştur.

V Murat'ın üç aylık saltanatından sonraki II. Abdülhamid döneminde ise Mithat Paşa tarafından 23 Aralık 1876'da ilan edilen ilk anayasanın 12. maddesi basın için "*Basın kanun dairesinde serbesttir.*" kuralını getirmiştir. (7) Oysa 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi yürürlükten kaldırılmamıştır. Ayrıca bundan başka 1867 Âli Kararnamesi de hala yürürlüktedir. Dönemin gazeteleri arasında **Ceride-i Havadis, Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkâr, Muhbir ve İbret** gazetelerini sayabiliriz.

Osmanlı Devleti, meşruti idareye ve anayasaya kavuşmanın sevincini yaşarken basın da bu coşkudan yararlanmaktadır. Dönemin padişahı özellikle mizah gazetelerine için için kızmakla birlikte bunlara karşı açıkça tavır alamamaktadır. Bu durum Abdülhamit'in tahta çıkışının ilk günlerindeki kısa bir özgürlük dönemidir.

İstibdat Dönemi diye adlandırılan Abdülhamit'in otuz yıllık diktatörlüğü, Türk basınının en karanlık çağıdır. 1857'de yayımlanan sıkıyönetim yasası ile hükümete gerekli gördüğü zaman gazeteleri kapatma yetkisi de vermiştir. Diktatörlüğün başlangıcı sayılan 1877'de göze çarpan en önemli konuları şöyle sıralayabiliriz:

(6) TOPUZ, aynı eser. s. 50

(7) TOPUZ, aynı eser. s. 50

- Basına konan yasaklar,
- Kitapların yakılması, gazetelerin kapatılması,
- Gazetecilere çıkarlar sağlanması, jurnalciliğin teşviki,
- Yabancı basının satın alınması,
- Yabancı ülkelerle haberleşmenin önlenmesi..."(8)

Bu dönemin önde gelen gazetelerinden bazıları ise şunlardır: **Sabah, Tercüman-ı Hakikat ve İkdam.**

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gazeteciler, kendi aralarında bir karar alarak, dernek kurmaya ve yazı müsvettelerini sansür kuruluna göndermemeyi kararlaştırmışlardır. (9) Bu eylem sonucu sansür kalkmıştır. Yayımdan önce kontrol edilmediği gibi artık yayımdan sonra da ceza söz konusu değildir. Gazetecilik konusunda bilgisi olmayan, yeterli sermayesi bulunmayan kişiler de gazete çıkarmaya başlamışlardır. Bu arada ortaya atılan çeşitli siyasal görüşlerin basına da yansıdığı görülmüştür. Çıkarılan gazete ve dergi sayılarında artış olmuştur. Her eğilimde gazete ve dergi yayımlanmıştır.

Bu dönem gazeteleri arasında **Yeni Gazete, Tercüman, Tasvir-i Efkar ve Şehbal**'i sayabiliriz.

1918-1923 yıllarını kapsayan Mütareke ve Kurtuluş Savaşı döneminde merkezi İstanbul'da bir Osmanlı Hükümeti ve bir de merkezi Ankara'da bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti vardır. (10) Basın da buna bağlı olarak İstanbul basını ve Anadolu basını olmak üzere iki merkezde gruplaşmıştır.

(8) İNUGUR, aynı eser. s. 260

(9) İNUGUR, aynı eser. s. 306

(10) İNUGUR, aynı eser. s. 337

Milli Mücadele'nin doğması ile Milli Mücadele basını da doğmuştur. (11) Yani Milli Mücadele'yi destekleyen gazeteler yayımlanmaya başlamıştır. Bununla birlikte karşıt gazeteler de çıkmıştır. İstanbul basını Osmanlı Hükümeti'nin 5 Şubat 1919 tarihli kararnamesi ile şiddetlendirilen sansür yüzünden gerçekçi yayım yapamamıştır.

Anadolu basınına gelince, ilkel koşullar altında sürdürülen Anadolu basını, çeşitli yokluklar ve zorluklar altında bir-iki sayfalı gazeteler çıkarmaya çalışmışlardır. Bu dönemin basınına da üç gruba ayırabiliriz:

Milli Mücadeleye öncülük eden,

- Milli Mücadeleyi destekleyen,

Milli Mücadeleyi yıpratmaya çalışan gazeteler " (12)

Cumhuriyet'in getirdiği, toplumsal ve politik değişimler basına da yansımıştır. Harf devrimi ile Türk basını, çağdaş bir görünüme sahip olmuştur. Okur-yazar oranının artması baskı miktarlarını yükseltmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da teknik yönden gelişmeler olmuştur.

Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni bir basın yasası çıkarılmıştır. 1924 Anayasası'nın 27 maddesinde "*Matbuat kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden evvel teftiş ve muayeneye tabi değildir.*" hükmü vardır. Fakat bu özgürlüğün temel öğeleri gösterilmediğinden basını sınırlayıcı yollara sapılmıştır. 1931 Matbuat Kanunu ile hükümet dilediği zaman, dilediği gazete ve dergiyi kapatma yetkisine sahip olmuştur.

(11) TOPUZ, aynı eser. s. 127

(12) İNUGUR, aynı eser. s. 351

Bununla da yetinmeyerek 1938'de yeniden bazı kısıtlayıcı değişiklikler getirmiştir. Gazete ve dergi çıkarmak için bankadan 1000-5000 TL.lık garanti istendiği gibi ayrıca bildiri sisteminden ruhsat sistemine geçilmiştir. (13) Bu yıllarda basın hükümet güdümlü bir özgürlüğe yönelmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra teknik yönden gelişen basın, 1950 tarihli Basın Kanunu ile hür bir statüye kavuşmuştur. Hükümetin kontrolü azalmıştır. 1961 Anayasası ile basın hakları ve özgürlükleri güvence altına alınmıştır. Basınla ilgili maddeler, teker teker açık bir şekilde belirtilmiştir.

"1982'de yeniden düzenlenen, 1982 Anayasamız da kitle haberleşmesine ilişkin sistemi 1961 Anayasasının sistemine ana çizgileri ile benzemekte ise de bu alandaki geçmiş tecrübeler dikkate alınarak bir yandan farklı, diğer yandan ise tereddütleri önleyecek ayrıntıya sahip hükümlerle yeni bir sistem kurmuştur."(14)

(13) TOPUZ, aynı eser. s. 161

(14) Kayıhan İÇEL: Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul. 1985. s. 45

-II-

TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE TÜRK KADIN GAZETE VE DERGİLERİ

A. Genel Olarak

İslamiyet'in kabulüne kadar doğa karşısındaki yaşam mücadelesinin etkisiyle özgür olan Türk kadını, yerleşik uygarlığa ve İslam kültürü çevresine geçtikten sonra etkin özelliğini yitirmiş, edilgen bir yaşam içine itilmiştir.

İslam dini ve İslam Hukuku kadına sınırlı haklar tanımıştır. Kadına tanınan bu sınırlı haklar, hemen bütün dinlerde görülmektedir. Örneğin *"Hıristiyanlık'ta kadının, erkeğin mutlak emri altında olması istenmiştir."* (1)

Türk kadını yüzyıllarca dini taassubun ve cemiyetin etkisiyle "kadının yeri evidir" görüşüne uygun olarak yaşamını sürdürmüştür. Bu geleneksel kadın imajı 19.yy sonlarında, Tanzimat ile birlikte yıkılmaya başlamıştır. Kadına bazı imkanlar yine bu dönemde sağlanmıştır. Eğitim ve öğretim, bunların başında gelmektedir. Her ne kadar Tanzimat-ı Hayriye fermanında kadınlar için yeni hükümler olmasa da, Tanzimat düşüncesi kadınlara ait konularda da kendisini göstermiştir. 1856 Arazi Kanunu, *"kız evlatların babalarından kalma topraklar üzerinde erkek kardeşler gibi veraset hakkına sahip olmaları"*nı tanımış; kölelik ve cariye-lik kaldırılmış, sosyal yaşantıda görece bir hoşgörü hakim olmaya başlamıştır. (2)

(1) Tezer TAŞKIRAN: Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları. Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1973. s. 14

(2) Şirin TEKELİ: Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat, İstanbul, 1982. s. 196

Dönemin yazarları da, kadının toplum içindeki durumunu yazılarında belirgin bir şekilde yansıtmaya çalışmıştır.

I. Meşrutiyet'in ilanından sonra basının halk kitleleri üzerinde etkisi artmıştır. Osmanlı aydını Batı ile yakın ilişkiler kurmuştur. Bu durum kadının geleneksel rolünün değişmesi gerektiği düşüncesini de beraberinde getirmiştir. Türkiye'de kadın hareketlerinin ilk öncülüğünü ise Osmanlı Devlet ricali ve aydın kesim ailelerine mensup kadınlar yapmışlardır.

II. Meşrutiyet'le birlikte kentli kadınların bazı kesimi, özgürlükten payını almışlardır. Siyasal ve toplumsal alanda yeni bir yaşam biçimine geçilmesi, iktidardaki İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından öngörülmüştür. Kadın gazete ve dergilerinde sayıca artış olmuş, kadın dernekleri kurulmuştur.

1926 yılına kadar geçerli olan şeriat yasaları, Türk kadınının yasal durumunu, haklarını ve sorumluluklarını belirlemiştir. Bu yazgı Cumhuriyet'le birlikte değişmiştir. 1926'da Yurttaşlar Yasası'nın benimsenmesiyle aile yaşamına getirilen yenilik ve kadına, erkeğin sahip olduğu hakların eşit olarak tanınması, Türk toplumuna yeni bir yön vermiştir.

Cumhuriyet'le birlikte yasal haklara kavuşan Türk kadını gazete ve dergilerde pek iddialı olamamıştır. 1960'ların sonlarına gelindiğinde Avrupa'da başlayan feminizm hareketleri bizde de politik bir boyut kazanmıştır. (3) Bu durumu dönemin kadın gazete ve dergilerinde görebiliriz.

(3) Aynur-Deniz İNSEL - İLYASOĞLU: Kadın Dergilerinin Evrimi", Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler 1849-1984, İstanbul s. 178

B. Cumhuriyet Öncesi

Türk kadını İslamiyetin kabulünden önce göçebelik devrinde doğa karşısındaki yaşam mücadelesiyle özgür olmuş, erkek gibi ata binmiş, ok atmış, kılıç kullanmıştır. VII. yy. Orhun Kitabeleri'nde Türk kadınından saygıyla bahsedilmesi, "*devleti idare eden han*" ve "*devleti bilen hatun*" (4) cümlesi bu saygının belirtisidir. Savaşta, siyasi toplantılarda, sosyal ilişkilerde Hatun Han'ın yanında yer almıştır. Dönemin aile yapısında da kadın ve erkek aynı sorumlulukları paylaşmış, Od Ana (Ana Tanrıça) ve Od Ata (Baba Tanrı) diye adlandırılmışlardır.

Yerleşik uygarlığa ve İslam kültürüne geçildikten sonra kadın bu etkin özelliğini yitirmiş, erkekten daha pasif konuma, edilgen bir yaşam biçimine itilmiştir. İslamiyet'in Arap ülkelerinde doğmuş olması bir ölçüde Arap gelenek ve göreneklere yaşam biçimimizi etkilemiştir. Bu durum Orta Asya Türk Kadınının konumunu olumsuz biçimde etkilemiştir. Çünkü Arap ülkelerinde kadın sürekli geri planda bırakılmıştır.

1839 Tanzimat Devrinde, gelişen düşünceler daha elverişli ortam üzerinde yeşermeye başladı. Kadının statüsü bu dönemde tartışılma ortamı buldu. Kadınlar eğitim olanaklarına sahip oldular. Buna paralel olarak kadın hareketleri de toplumda kendini göstermeye başladı.

İ. Meşrutiyet'in ilanından sonra ise kadınlar için ilk süreli yayımların çıktığını görmekteyiz. Bunun ilk örneğine 1868'de rastlamaktayız. Ali Raşit ve Filip Efendi'nin birlikte çıkardıkları *Terakki* gazetesinin pazar günleri yayımladığı **Terakki-i Muhadderat** (1868) adlı kadınlar için çıkarılmış ektir.

(4) Emel DOĞRAMACI: Türkiye'de Kadının Dünyü ve Bugünü, Ankara, 1989 s. 1

Terakki-i Muhadderat, o günün Avrupa'sıyla karşılaştırmalar yaparak, Osmanlı toplumunda kadının geri bırakılmasını eleştiren yazılar, sütunlarında ağırlık noktasını oluşturmuştur. Batıdaki feminist hareketler hakkında bilgiler vermiştir. Ayrıca İngiliz gazetelerinden de bazı alıntılar yapılmıştır. İngiliz gazetelerinden nakledilen bir yazıda; *"Kadınlar da Millet Meclisi üyeliğine hak kazanırsa, bir gün başkan Mecliste "söz filan hanımındır" dediği vakit, o filan hanımın yanında bulunan Meclis üyesinin kalkıp, "filan hanım çocuğuna meme vermekle meşgul bulunduğundan Meclise gelememiştir." cevabını vermesine pek de şaşmamalıdır."* (5) deniliyor.

Terakki-i Muhadderat'da yayımlanan Rabia imzalı bir yazıda ise şöyle deniliyor: *"Şurasını iyi bilmek gerekir ki, ne erkekler kadınlara hizmetkar, ne de kadınlar erkeklerle cariyeye olmak için yaratılmışlardır. Erkekler, hüner ve marifetleri ile hem kendilerini, hem de hepimizi geçindirebiliyorlar ve idare ediliyorlar da, biz niçin bilgi ve hüner kazanmaya kudretli olamıyoruz? El ve ayak, göz, akıl gibi vasıtalarda bizim erkeklerden ne farkımız vardır? Biz de insan değil miyiz? Yalnız cinsimizin ayrı oluşu mu bu halde kalmamıza sebep olmuştur? Bunu hiçbir sağduyu sahibi kabul etmez. Eğer öyle olmak gerekse idi, Avrupa kadınları da bize benzerdi. Bilgiden yoksun kalmamıza meşru örtünmemiz sebep gösteriliyorsa ona da taşrada bulunan kadınlarımızı göstermek ile yetinirim. Çünkü, onlar erkeklerine her çeşit hizmette yardım etmekte, erkeklerle beraber çalışmaktadırlar."* (6)

(5) TAŞKIRAN, aynı eser. s. 32

(6) TAŞKIRAN, aynı eser. s. 31

Dergide kadınların hayata atılmaları ve çalışmaları gerektiği düşüncesi savunulmuştur. Bu ek, bir yıl kadar yayımlandıktan sonra 1869'da **Kevkebi Şarki** (Doğu Yıldızı) adı ile yayın hayatını sürdürmüştür. (7)

Terakki gazetesindeki bir yazıda; "Bu Terakki asrında, bütün ileri milletlerin erkeği kadını fen ve sanatların en yüksek derecelerine çıkarmaktadırlar. Biz niçin Osmanlı kadınlarının içinde bulundukları hal ve mevkiden bir ayak evvel ileri gitmelerine çalışmıyoruz? Frengistan'da kadınlar, seçim hakkından hissedar olmak ve devlet memuriyetlerinde kullanılmak davalarına kadar kalkıştılar. Bu cesaret kendilerine ancak okuyup yazmak sayesinde gelmiştir. (8) deniliyor.

Selanik'de 1874-1876 yılları arasında yayımlanan **Ayine** dergisi kadınlara ve çocuklara yöneliktir. Çıkararı Mustafa, Sahibi imtiyaz vekili Mustafa Hamdi'dir. (9)

Vakit veya **Mürebbi-i Muhadderat** (1875) gazetesi ise kadınlar için çıkarılan bir gazetedir. Sahibi Filip Efendi'dir. (10)

İlk sayısı 27 Mayıs 1880'de yayımlanan **Aile Dergisi** (11) ise kadınlar için çıkan ilk kadın dergisi olarak tanımlanabilir. Derginin sahibi Mihran ve Muharriri, Şemseddin Sami'dir. İçeriği çocuklara, kadınlara ev işlerine yöneliktir.

(7) TOPUZ, aynı eser. s. 248

(8) TAŞKIRAN, aynı eser. s. 30

(9) Şefika KURNAZ: Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları. Ankara, 1991 s. 42

(10) KURNAZ: aynı eser, s. 40

(11) Emel AŞA: 1928'e kadar Türk Kadın Mecmuaları, İstanbul, 1989 İst. Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s. 87

1875'te Türk mizahının kurucularından ve **İstikbal** gazetesini yayımlayan Teodor Kasap ve yine aynı yıl **Vakit** gazetesini yayımlayan Filip Efendi özel birer kadın sayıları yayımlamışlardır.(12) **Türkiye'de Matbuat Rejimleri** adlı kitabında Server İskit, 1882'de **Hanımlar** adlı bir gazetenin yayımlandığını belirtmekte ise de bu gazete hakkında pek bilgimiz yoktur.(13)

Kadınlar için çıkan bir diğer dergi ise muharrirliğini Mahmut Celaleddin'in (14) yaptığı **İnsaniyet** dergisidir. Hakkı Tarık Us kütüphanesinde mevcut olan bu derginin yayım tarihi 1882, Şubat 1883 tarihlerini taşıyan sadece iki sayısı bulunmaktadır.

Ek halinde çıkan özel kadın sayılarından sonra, kadınlar tarafından çıkarılan ilk kadın dergisi ise **Şüküfezar** dır. (15) **Şüküfezar** 1886'da Arife Hanım tarafından çıkarılmıştır. Fiyatı 50 paradır.Yazarlarının birçoğu kadınlardan oluşmaktadır. Dergilerdeki imzalardan bazıları şunlardır: Arife, Bir Kız, Şair Fatma Nigar, Nevber, Münire...

Arife Hanım, dergisinde yazdığı uzunca bir önsözde, yaşamın felsefesini yapıyor. Medeniyete ulaşmanın eğitim ve öğretimle gerçekleşebileceğini vurguluyor. Birinci sayısındaki başyazıda şöyle demektedir:

"Biz ki saçı uzun aklı kısa diye erkeklerin hande-i istihzalarına hedef olmuş bir taifeyiz. Bunun aksini ispat etmeye çalışacağız. Erkekliği kadınlığa, kadınlığı erkekliğe tercih etmeyerek çalışma ve iş görme yolunda sebatla adımlarımızı atacağız.

(12) TOPUZ, aynı eser. s. 249

(13) Server İSKİT: Türkiye'de Matbuat Rejimleri, İstanbul, 1939. s. 53

(14) AŞA: aynı eser, s. 14

(15) Münir Süleyman ÇAPANOĞLU: Basın Tarihine Dair Bilgiler ve Hatıralar, İstanbul, 1962 s. 31

Yazacağımız şeye haklı haksız itiraz edeceklermiş. Vazifemiz olmayacaktır. Haklı haksız itirazlara elimizden geldiği kadar cevap vermek harsumuzun hududu içindedir. Hiç esef etmeyiz." (16)

28 Şubat 1888-24 Nisan 1888 tarihleri arasında yayımlanan **Mürüvvet Dergisi** ise **Mürüvvet Gazetesi**'nin eki olarak çıkmıştır. Eğitim konusuna ağırlık veren dergi II. Abdülhamid tarafından desteklenmiştir. (17)

1895'de kadın basınında önemli yeri olan bir gazete daha yayım hayatına atılmıştır. Kadınlar tarafından çıkarılan bu gazete **Hanımlara Mahsus Gazete** dir. 1907'ye kadar devam eden gazete sekiz sayfadan oluşmaktadır. Hanımlara Mahsus Gazete'nin imtiyaz sahibi İbn-ül Hakkı Tahir beyin eşi Şadiye Hanım'dır. Hatice ve Semiha hanımlar tarafından hazırlanan genç kızlar için **Hanım Kızlara Mahsus** adıyla bir de ek çıkaran gazetenin başlığı altında şu yazı bulunmaktadır: *"Kadınlar arasında eğitimi yaymaya hizmet eder. Kadın yazarlarımızın eserlerini neşre vasıta olur. Kadınlarımızın millî terakkilerini belirtmeye çalışır. Haftada bir kere resimli olarak yayımlanır. Fiatı bir kuruştur."* (18)

Gazete incelendiğinde kadınların birçok ihtiyacını karşılayabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Sayfalarında okuma-yazmanın önemi, moda, dikiş-nakış, çocuk bakımı, kadınların sosyal faaliyetleri, çeşitli cemiyet haberleri, İslam ve Batı kadınlarının yaşam tarzları anlatılmıştır. Okuyucu mektuplarına yer verilmiş ve kadınlar tarafından yazılan şiir ve makalelere telif ücreti ödenmiştir. Gazete, hasılatının %50'sini evlilik çağına gelmiş kimsesiz kızlara çeyiz parası olarak vermiştir.

(16) ÇAPANOĞLU, aynı eser. s. 32

(18) ÇAPANOĞLU, aynı eser. s. 31

Gazetede, ayrıca romancı-yazar Fatma Aliye Hanım'ın değişik konulardaki makalelerine sıkça rastlamaktayız. (19)Rasime Hanım adlı kadın gazetecimiz, "Kadın Terbiyesi" başlıklı bir yazısında şunları söylüyor: *"Hakiki iffet ve edep ahkâmının umumi cereyanı, kadınları evde oturmaya, bir yere çıkmamaya veya çıktıkları zaman, sıkıca örtünmeye davet etmekten ziyade, ıslah ve tenviri fikirlerine hizmet etmelidir."* (20)

Kadın yazarlarımızdan Fatma Aliye Hanım, gazetede bir yazısında, *"Mahmut Esat Efendi adında genç ve ilerici geçinen bir din adamının poligaminin şeriate uygunluğundan önce bir doğa yasası olduğunu savunan yazılarını, Mahmut Esat Efendi'nin Teaddüd-ü Zevacatı'na Zeyil adı altında yayımladığı eleştirilerle çürütüyordu. Ancak Fatma Aliye Hanım'ın görüşlerinin İslam düşüncesinden kaynaklandığı kesin olduğu gibi, bu sırada yayımlanan ve batı kadınlarının hakları için verdikleri mücadelelerden övgüyle söz eden bütün gazetelerde de "kadınlar için üç ilke savunulmaktaydı; İyi ana, iyi eş, iyi müslüman"olma ilkeleri."* (21)

Gazetede yer alan diğer bazı imzalar ise şunlardır: Şair Nigar, Makbule Leman, Emine Seher, Şair ve Bestekar Leyla Saz, Fahrünisa, Hamiyet Zehra ve Keçeçizade İkbâl.

Hanımlara Mahsus Gazete'nin yayımlanmasındaki en büyük rol **Tarık Gazetesi** başyazarı Mehmet Tahir'indir. Bunu, Mehmet Tahir'in Dahiliye Nezareti'ne vermiş olduğu dilekçede görmekteyiz.

Metnin sadeleştirilmiş şekli şöyledir:

(19) Nihat Sami BANARLI: Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul, 1971. C. 111 s. 993

(20) Necla ARAT: Kadın Sorunu, İstanbul, 1980 s. 75

(21) TEKELİ, aynı eser. s. 197

BELGE I

"Dahiliye Nezareti'ne (İçişleri Bakanlığı)

Saygı ve arz ederim ki:

Yedi seneden beri Osmanlı Matbuatına hizmet ettiğimiz gibi bugün dahi Tarık Gazetesi başyazarı olarak çalışmaktayım. Amacım padişahımız efendimiz hazretlerine ve halka hizmet etmek ve diğer medeni memleketlerde kadınlara ait türlü faydalı gazeteler yayımlamakta olduğu halde memleketimizde henüz bu yolda faydalı bir gazete neşr olunmaması Osmanlı Devletinin ilerlemesi bakımından bir noksan olup bendeniz memleketimizde bu noksanı telafi ederek kadınlarımızın ilerlemesine hizmet etmek arzusunda olduğundan yürürlükte olan kanun hükümlerine harfiyyen uygun ve haftada iki defa yayımlanıp içindekiler dahi kemal-i edep ve iffet dairesinde yazılmak şartıyla kadınlara mahsus ve her türlü haller, faydalı makaleler ve günlük havadislerden ibaret olmak üzere **Hanımlara Mahsus Gazete** ismiyle bir gazete imtiyazının benim üzerime verilmesini arz ve istidamın lütfen kabul edilmesini rica ederim. Bu hususda emir ve ferman emir verenindir.

3 Mayıs Sene 1310 (1894)

İmza

Tarık Gazetesi Başyazarı
Mehmet Tahir

Bab-ı Ali Dairesi

Sadaret

Divanı 17

Sadaret tezkeresi

Kadınlara ait maddelerden bahseden ve haftada iki defa yayımlanmak üzere **Hanımlara Mahsus Gazete** ismiyle bir gazete neşrine izin verilmesi **Tarık Gazetesi** başyazarı Mehmet Tahir Efendi tarafından istida edilmesine ve adı geçen iyi ahlak sahibi olmasından ötürü istenilen iznin verilmesi hususuna dair matbuat-ı dahiliye idaresinden verilen müzakerenin gönderildiğini havi Dahiliye Nezaretinin tezkeresi ilişik olarak arz ve takdim kılınmıştır. Bu hususta padişahın iradesi ne şekilde zuhur ederse yerine getirileceği arz olunur efendim.

15 Muharrem sene 1313 ve 26 Haziran sene 1311 (1895)

Sadrazam Said

Padişah Emri

İlişikte tarafımıza gönderilen bu tezkere padişah tarafından görülmüş ve gereğinin yapılması irade buyrulmuştur.

19 Muharrem sene 1313 ve 30 Haziran sene 1311 (1895)

BELGE 2

Bu kefaletnameyi yazmaya sebep şudur ki:

*Kadınlara ait her türlü maddeler, faydalı makaleler ve günlük havadislerden ibaret bulunmak ve kemal-ı edep ve iffet dairesinde yazılmak üzere **Hanımlara Mahsus Gazete** imtiyazı istidasında bulunan Osmanlı Devleti teb'asından Tarık Gazetesi başyazarı izzetli Mehmet Tahir Efendi erbab-ı ırz ve namustan olduğu cihetle gazetenin tab-ı ve neşri halinde matbuat nizamnamesinin hükümlerine harfiyen uyacak ve umumi adaba muhalif yazıdan sakınıp kanun ve nizama aykırı hiçbir hal ve harekette bulunmayacağına ve kanun ve nizama aykırı bir hareketi görüpte kendisinden ne miktar para cezası alınması lazım gelir ise ödemesine ve kendisinin hükümetten istenildiği vakit teslimine kefil olduğumu bildirir iş bu kefalet senedi takdil kılındı.*

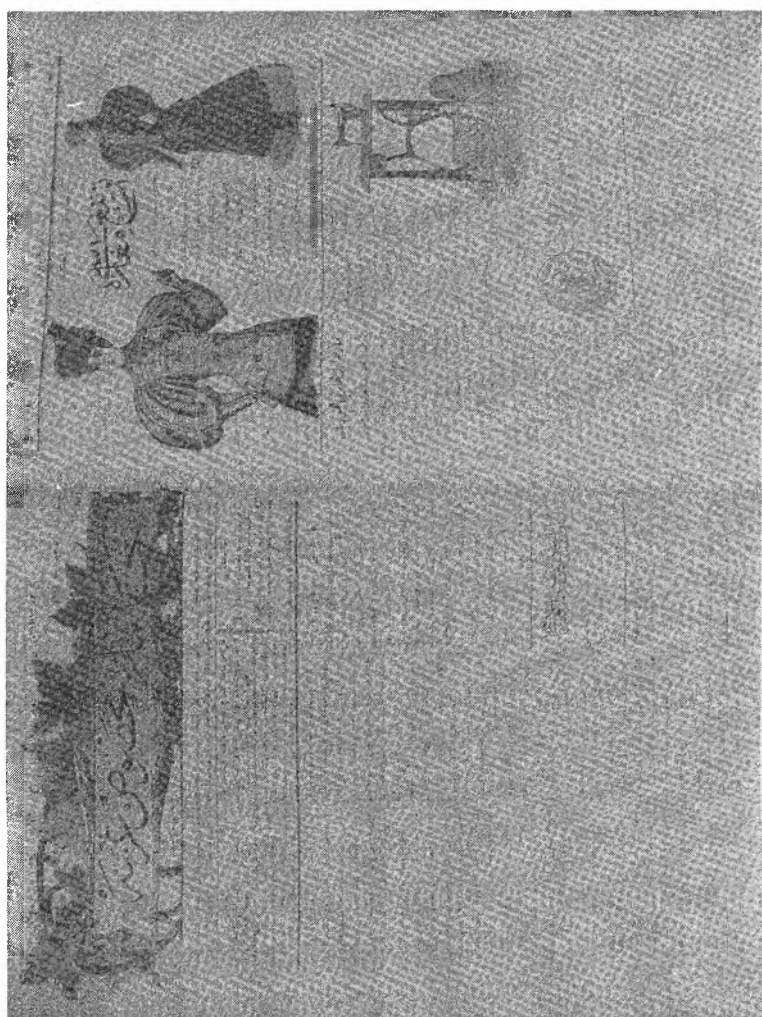
29 Nisan Sene 1311 (1895)

Aksaray civarında Kazgani Sadi Mahallesinde Sülüklü Cad-desinde oniki numaralı evde oturan Maliye tellalbaşısı Mehmet Sadık adı geçen kefilin mührü muteber ve kendisinin mahallemizde bahsedilen evde oturduğu tasdik olunur.

29 Nisan 1311 (1895)

Orijinali sayfa 24'de olan 3 sayılı belge **Hanımlara Mahsus Gazete** yayımı hakkında istenilen iznin Padişah tarafından verilmiş olduğunu göstermektedir. (22)

(22) "Kadınlara Mahsus İlk Gazete (Kadın Gazetesi)". Salat Haberler, 20 Ocak 1989, 44 s. 6-7





مطوفی اقام مصیری

معظم

24

Meşrutiyet'in ilk aylarında Celal Sahir, **Demet** (30 Eylül 1908) adlı bir kadın dergisi çıkarır. Yedi sayı çıkan bu derginin ilk sayısında kadınlardan çok, erkek yazarlara rastlamaktayız. Bu yazarlardan bazıları şunlardır: Celal Sahir, Cenap Şahabettin, Hüseyin Cahit, Ahmet Samim, Mustafa Namık, Server Cemal, Selim Sırrı, Fazıl Ahmet'tir. Dergide yer alan kadın yazarlardan bazıları ise şunlardır: Ulviye, Fatma Müzehher, Halide Salih (Halide Edip), Nigar Bint Osman, Ruhsan Nevvare, İsmet Hakkı.

Derginin işlediği konuların ağırlıklı noktasını, kadınların eğitimi, çocuk bakımı, kadın terbiyesi, yüz bakımı ve moda oluşturmıştır. Bu derginin bir diğer özelliği, siyasal konularla ilgili makalelere yer verilmesi ve kadınlar tarafından ilgi görmesidir. Renkli ve resimli olarak yayımlanan ilk kadın dergisi özelliğine sahiptir.

Aynı yıl Servet-i Fünun romancılarından olan Mehmet Rauf, **Mehasin** (1908-1910) adlı dergiyi yayımlamıştır. Burada Ahmet Hikmet ve Celal Sahir'in kadın esaretine son vermek, okumak ve meslek sahibi olma özgürlüğünü savunan yazılarına rastlamaktayız. Ahmet Hikmet bir konferansında şöyle diyor: *"Ya kadınlar, ya kadınlar.... Acaba kaç senedir çekiyorlar? Herkes bilir ki ellerini zulmet zinciri bağlamıştır, gözlerini istibdat perdesi örtmüştür."* (23) Celal Sahir de; *"Sizin yemek yemeniz için lokanta, gazete okumanız, vakit geçirmeniz için kıraathane olmamasının sebebi din değildir. Sizi yüksek tahsilden men eden, üniversiteden mahrum eden, öğretmen, doktor, hatta avukat olmaktan men eden din değildir. Bunlar Doğu' nun cehalet ve taasubunun mariz bakiyeleridir."* (24)

(23) TAŞKIRAN, aynı eser. s. 50

(24) TAŞKIRAN, aynı eser. s. 51

Dergide ayrıca çeşitli ülke kadınları tanıtılmış ve okur sayısını artırmak için piyango çekilişleri yapılmıştır. Emine Semiye, Münevver Asım, Fatma Sabiha, Şüküfe Nihal, Halide Salih ve Zühre Hanım'ın imzalarına rastlamaktayız.

Selanik' te 26 Ekim 1908'de bir kadın dergisi daha yayım hayatına atılır. Bu şair Süleyman Bahri tarafından çıkarılan **Kadın** adlı dergidir. Kadın haklarını savunan **Bahçe** adlı haftalık siyasi gazete **Kadın** dergisinin çıkışını ve önemini okurlarına duyurur. (25) **Kadın**'da Aka Gündüz'ün, (Enis Avni), yazılarına sıkça rastlamaktayız. Bu dergi kadın hak ve hürriyetinin ateşli savunucusu olmuş ve batılı kadınların elde ettikleri haklara yer vermiştir. 7 Mayıs 1909' da yayımına son veren "Kadın" da şu imzalara rastlamaktayız Ali Ulvi, Abdülhak Hamid, Abdullah Cevdet, Mehmet Emin, Celal Sahir, Kazım Nabi, Ayşe İsmet, Cavidan Peyker, Fatma Seniye Nigar, Emine Semiye.

Musavver Kadın ise 1911'de Osmanlı kadınlarına mahsus haftalık siyasi, ilmi ve edebi bir dergi ibaresiyle yayımlanmaya başlamıştır. (26)

Kadınlar Dünyası adlı gazete ise 17 Nisan 1913'de yayım dünyası ile tanışır. İstanbul'da çıkan bu derginin imtiyaz sahibi Ulviye Mevlan Hanım, mesul müdürü ise Emine Seher Hanım'dır. Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin yayım organı olarak çıkarılan gazetenin elimizde bulunan sayıları 1913-1914 ve 1918-1921 yıllarına aittir. 1914-1918 yılları arasında yayımına ara vermiştir. Bu tarihlerde yazı kadrosundaki kadınların I. Dünya Savaşı'na katıldıkları için yayıma ara verdikleri sonucuna varabiliriz.

(25) İLYASOĞLU, aynı eser. s. 165

(26) KURNAZ, aynı eser, s. 88

Dergi'de Fenni, edebi, içtimai hanımlara mahsus yevmiye gazetesidir." ve sahifemiz cins ve mezhep ayırmaksızın muhterem Osmanlı hanımları eserlerine aittir." ibareleri bulunmaktadır.

Kadınları eğitim ve öğretime, ticarete, el sanatlarına teşvik edici yazılar yazılmıştır. Gazetenin 33. sayısında ilginç bir ilan yer almıştır. İlanda: "Halide hanımefendinin (Bir Kadın İçin) ünvanıyla yazdığı hikayeyi, erkeklerin Tanin Gazetesi, tefrika suretiyle neşretmektedir." (27) Gazetenin sürekli bölümlerinden olan "*Hukuk-ı Nisvan*" (Kadın Hukuku) bölümünde çeşitli toplumlarda kadının konumu ve hakları anlatılır. "*Terbiye-i Etfal*" bölümünde ise çocuk terbiyesi, "*Bedia'nın Dersi*" ve "*Bedia'nın İmtihanı*" sütunlarında ise hikaye üslubu ile Osmanlı kadınının değişmekte olan rolüne dikkat çekilir. Diğer sütunlarında ise şu yazılar bulunmaktadır: Emine Seher Ali'nin "*Kadınlık Seviyesi İrfan*", Semiha Nihal'in "*Moda Nedir?*"

Gazetenin ikinci sayısında "*Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği Nizamnamesi*" yer almıştır. Son sayısında ise kadın haklarında örgütlenmeyi savunan yazılara rastlamaktayız.

Dergide yer alan diğer imzalardan bazıları ise şunlardır; Mükerrerem Belkıs, Fatma Nasib, Atiye Şükran, Aliye Cevat, Yaşar Nezihe, Nigar Ferit, Feride Nihal, Rasime Binti, Ahmet Rasim, Nigar Ferit...

Çok yönlü ve değişik yazılara yer veren dergi, bir yıl kadar sonra haftalık yayımlanmaya başlamıştır. Sayfa sayısını artırmıştır. Kapaktaki ismi "*Kadınlar Dünyası*", "*Monde Feminin*" olarak değişmiştir. Kapakta kadın fotoğrafları kullanılmıştır. Bu derginin

(27) TAŞKIRAN, aynı eser. s. 52

elimizdeki son sayısı 7 Mayıs 1921 tarihini taşımaktadır. Kısa sürede kapanan dergilerin yanında "*Kadınlar Dünyası*" 194 sayı yayımlanarak aralıklı da olsa yayım hayatını 9 yıl gibi uzun bir süre sürdürmüştür. **Hammlara Mahsus Gazete**'den sonra dönemin kadın gazeteleri arasında uzun sayılabilecek yayım hayatıdır.

2 Haziran 1914'de bir kadın dergisi daha yayım hayatına atılır. **Kadınlar Alemi** adlı bu derginin yazı işleri müdürü M. Ekrem, başyazarı Feriha Kamuran'dır. Haftalık olarak yayımlanan dergide şöyle bir ibare yer almıştır: "İçtimai, edebi, resimli hane gazetesi" olduğu belirtilir: (28) 4. sayıdan sonra **Osmanlı Kadınlar Alemi** adı ile yayımlanan dergi 30 Temmuz 1914'e kadar devam etmiştir. Daha çok edebi ağırlıklı olan dergide Hacer, İ. Ferhunde, Eşref Nesip ve Ferit Mübin'in imzaları yer almaktadır.

1914'de "**Hanımlar Alemi**" adlı bir dergiyle daha tanışmaktayız. Haftalık olarak yayımlanan bu dergi 6 Ağustos 1914 yılına kadar aralıksız olarak yayım hayatını sürdürür. Gazetenin içeriğini Fransız kadınların giyim tarzları, kıyafetleri ve edebi yazılar ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Gazetede yer alan başlıca imzalar şunlardır; Fatma Neşide, M. Rauf, Mehmet Asaf, Güzide Nermin, Mazhar Neriman- Muazzez Salih, Hatice Rara, Emine Ferhunde, Ahmet Cevdet, Abdullah Zühdü, Abbas Lütfi'dir.

Bu dönemde çıkan **Erkekler Dünyası** (19 Aralık 1914) adlı dergi de doğrudan doğruya kadınlar için çıkmıştır. (Mesul Müdürü Rıfat Bey'dir.) 21 Mart 1914'de yayım hayatıyla tanışan **Kadınlık** ise kadınları içinde bulundukları cehaletin pençesinden kurtararak cemiyet hayatında söz sahibi olmalarını sağlamaktır. Bu derginin başyazarı Şair

(28) Kadınlar Alemi, Mayıs 22 1914, s. 1

Nigar Hanım'dır.

Genç Kadın Dergisi ise kadın hareketlerinin destekleyicisi olma düşüncesi ile yayımlanır. 1918'de yayımlanan bu derginin kütüphane koleksiyonlarında tek sayısına rastlanmıştır. Derginin imtiyaz sahibi Seyyid Tahir, müdürü Hatice Refik'dir.

Derginin içeriğini oluşturan yazılar ise kadın hakları ile ilgili konularda Türk kadınını aydınlatmaktır.

Kadınlara ulaşmayı amaçlayan gazeteler sayıca az olmalarına karşın çoğu sert, çetin zorlu bir kadın hakları mücadelesi vermiştir. Meşrutiyetin getirdiği hürriyetle hareketlilik kazanmıştır. Savunulan haklar; eğitim hakkı, sokağa çıkabilme, eğlence yerlerine gidebilme, polisin baskısına tabi olmama ve sınırlı bir ölçüde de olsa çalışma hakkıdır.

Bu dönemde yayımlanan diğer kadın dergileri şunlardır: **Seyyale** (1914), **Kadınlık Hayatı** (1915), **Türk Kadını** (12 Mayıs 1918), **Bilgi Yurdu Işığı** (15 Nisan 1917), **Siyaset** (1914).

C. Cumhuriyete Geçiş ve Cumhuriyet Dönemi

1. 1919-1923 dönemi (İstiklal Savaşı dön.)

Türk kadınının yazgısı belli bir oranda Cumhuriyetle birlikte değişmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesi ve yeni Türkiye için bağımsızlık savaşında Türk kadını yoğun biçimde mücadeleye katılmış ve büyük fedakarlıklarda bulunmuştur. Dönemin kadın gazete ve dergilerine gelince;

Haftalık **Hane** (Haziran 1916) dergisi ile basın hayatına atılan Sedat Semavi dönemin önemli simalarından biridir.

Türk dergi ve gazeteciliğinde çığır açan ürünler vermiştir. Bu ürünlerden birkaçının adlarını şöyle sıralayabiliriz: **Diken** (1918), **İnci** (1919), **Dersaadet** (1920), **Payitaht** (1920), **Güleryüz** (1921), **Hanım** (1921), **Hacıyatmaz** (1921), **Yeni İnci** (1922), **Resimli Gazete** (1923), **Yıldız** (1924), **Meraklı Gazete** (1926), **Yeni Kitap** (1927), **Arkadaş** (1928), **Bravo** (1930), **Yedigün** (1933) ve **Hürriyet** (1948) dir. Bunlardan konumuzu ilgilendirenleri daha sonra sırasıyla inceleyeceğiz.

Sedat Simavi kadınlara yönelik çıkardığı dergi ve eklerin ilk örneğini, **Diken** (1918) dergisi bünyesinde İstanbul'da yayımlanan **Kadınlar Oyuncak Değildir** adlı dergi ile vermiştir. Gazeteci ve yazar Ahmet Hikmet Bey tarafından çıkarılan bu dergi, kadınlar için ilk ve tek mizah dergisi özelliğine sahiptir.(29)

Fatma Fuat Hanım yönetiminde çıkarılan **Genç Kadın** (1918-1919) adlı dergi ise dönemin önemlilerindendir. Sansürün çıkardığı yazıların yerini protesto amacıyla boş bırakarak yayımlamıştır. (30) Bu derginin imtiyaz sahibi: Karahisarlı Muallim Fuat Şükrü, Mes'ul Müdürü Süleyman Tevfik, Müdüresi Fatma Fuat Hanım'dır. 1 Şubat 1919' da **İnci** adlı bir kadın dergisi daha yayımlanır. Sahibinin Sedat Simavi olduğu bu dergi, Cumhuriyet dönemine geçişte köprü, kadın dergiciliğinde de dönüm noktası niteliğindedir.

Ayda bir yayımlanan **İnci** biçimsel olarak o zamana kadar çıkmış diğer dergilerden farklı özelliklere sahiptir. Batılı dergi görünümündedir. Kapakta renkli kadın illüstrasyonları

(29) Hakan DERMAN: "Mizah Dergileri ve Karikatür". Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler. (1849-1984), İstanbul, 1984 s. 74

(30) Alpay KARACALI: "Hukuk-i Nisvan'dan Bugüne: Değişen ne?" Cumhuriyet Gazetesi, 8 Mart 1989. s. 18

kullanılmış, sayfa mizanpajında yazılar çerçeve içine alınmıştır. Dış kapağın arka yüzünde genellikle ilan ve reklamlara yer verilmiştir.

Dergide ayrıca moda, edebiyat, çeşitli röportajlar ve okur mektuplarına sıkça rastlamaktayız, Fazıl Ahmet ve Suphi Ferit'in şiirlerine, Yusuf Ziya ve F. Nimet'in yazılarına, Reşat Nuri'nin de oyunlarına sayfalarında yer vermiştir. Birinci sayısında "*İnci Niçin Çıkıyor?*" başlıklı yazıda çıkış nedenini şöyle özetler: **Femina** dergisinin yerini tutacak bir Türk dergisi bulunmadığından yakınan bir hanım, Sedat Simavi ve arkadaşlarına yeni bir kadın dergisinin gerekliliğini düşündürür. O zamana kadar çıkmış ve çıkmakta olan kadın dergilerinin ya çok ağır, ya da hafif meşrep olduğunu belirtir. Kadının aile ve genel yaşamında rehber ihtiyacı olduğu belirtilir. İyi bir anne olabilmek için kendisini yenilemesi ve yeni fenni usulleri öğrenmesi gerektiğini vurgular. (31)

İnci'nin hemen hemen her sayısında görülen ortak konular şunlardır: Edebiyat, güzellik, moda, çocuk bakımı, Batılı kadının yaşam tarzı, ünlü Türk kadınlarımızın yaşam öyküleri. Bunu 8. sayısında şöyle belirtmiştir: "Kadınlığa bil cümle nazari ve ameli meselelerden bahseden yazılar yer alır.(32) Derginin 1. sayısında "*Kadınlar Kaç Yaşında Yaşlanır?*" konulu soruşturmayı cevaplayanlar arasında çekilecek kura sonucu, birinciye manikür takımı, ikinciye bir şişe lavanta v.b. hediyeler dağıtılacağı belirtilir. Ödüllü yarışmaların ilk örneklerindendir diyebiliriz.(33)

(31) İnci, S. 1, 1 Şubat 1919

(32) İnci, S. 8, 1919

(33) Aynur-Deniz İNSEL - İLYASOĞLU:, aynı eser. s. 171

11 Ekim 1920 tarihli 22. sayıdan itibaren 15 günde bir yayınlanan dergi ayrıca edebiyat dergisi olduğunu belirtir. İçerik değiştiren dergide Süleyman Nazif, Tagore, Selahattin Enis, Baudelaire ve bir çok yazar ve şair yer almıştır. **İnci** Osmanlı İmparatorluğu'nun aristokrat kadınının yerini, Batılı yaşam şekline uygun kadına bıraktığını vurgular. Bu geçişi yazılarında yansıtmaya çalışır. Dergi daha sonra 1922'de **Yeni İnci** olarak yayım hayatını sürdürür.



1920'de Çerkez Kadınları Teavün Cemiyeti tarafından **Di-yane** adlı bir kadın dergisi yayımlanır. Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde bir nüshası bulunan bu derginin sahibi Sezai Poh, Muharriresi Hayriye Melek Hunç'tur. (34)

(34) KURNAZ, aynı eser, s. 864



Sedat Simavi tarafından çıkarılan bir başka kadın dergisi de **Hanım**' dır. 1921'de yayımlanan Hanım, Milli Mücadele yıllarında "*kadın, salon ve aile*" dergisi özelliğindedir. Dergide yer alan başlıca imzalar şunlardır; Rauf Ahmet, Ercüment Ekrem, Ebuzziyen Velid, Ahmet Hamdi, Yusuf Ziya, Abdurrahman Hamid, Faruk Nafiz, M. Kenan, Abdalbaki Fevzi...

1916'da dergicilik alanına atılan Sedat Simavi, tam anlamı ile 1919'da **İnci** ile kadın dergiciliğine girerek benzer dergiler çıkarmayı sürdürür. 1922'de **Yeni İnci**, 1924'de **Yıldız**, 1927'de **Yeni Kitap** ve 1937'de **Model** dergisini çıkarır.

Toplumun kafes arkasına ittiği, zorunlu bir eşya niteliğinde kabul ettiği kadın, Atatürk'ün öncülüğünde yapılan bağımsızlık savaşında, büyük katkılarda bulunmuştur. 1920'lerin ilk yıllarında kadın gazete ve dergileri sayıca iddialı olamamıştır. Bu dönem siyasal ve toplumsal yapının değişim mücadelesi ile geçmiştir.

2. 1923-1950 dönemi (Tek partili dön.)

Dönemin Türk toplumu, iki genel yaklaşımın etkisinde kalmıştır. Bunlar İslami değerler ve Atatürk devrimleridir. (35) Bu durum toplumun değişmesi ve bazı dogmaların değişmeme trajedisini yaşatmıştır.

Atatürk, gerçekleştirdiği sanayi devriminin yanında, en büyük devrimi günlük yaşam konusunda yapmıştır. Türk kadını gerekli bilince erişmeden en çağdaş haklara sahip olmuştur. Kadına tüm öğretim kapıları açılmıştır. Erkeğe eşit bir mevkiye yükselme, seçme ve seçilme hakkı sağlanmıştır. Fakat eski göreneklerin etkileri kuvvetli bir

(35) Emre KONGAR: "Türk Kadınının Kültürel Ve Toplumsal Gelişimi", Milliyet Sanat Dergisi, S. 110, 15 Aralık 1984

şekilde kendisini göstermeye devam etmiştir.

Dönemin gazete ve dergilerine gelince:1923'de Mehmet Rauf tarafından **Süs** adlı dergi yayım hayatına atılmıştır. Haftada bir Cumartesi günleri yayımlanan dergi hem içerik, hem de biçimsel olarak oldukça zengin bir görünüme sahiptir. Derginin kapağında "*Haftalık Edebi Hanım Mecmuası*" ibaresi bulunmaktadır. Dergide Abdülhak Hamit, Cenap Şahabettin, Faik Ali, Reşat Nuri, Halide Nusret ve Peyami Safa'nın imzalarına sıkça rastlamaktayız. Ayrıca "*kadın güzelliği*" gibi konuların yanında mizah yazılarına da yer vermiştir.

Süs iki özel sayı yayımlamıştır; bunlardan ilki dokuzuncu sayının eki olarak (11 Ağustos 1923) Galatasaray Sultanisi'nde kadın ressamların açtıkları sergideki resim ve eserlerini basmıştır.(36)

İkinci özel sayı ise "*Hukuk-i Aile Nusha-i Mahsusası*" olarak yayımlanan ek (29 Aralık 1924) pekçok mütefekkir ve edibin bu konudaki düşünceleri yer almıştır.(37)

Aynı yıl M. Zekeriya Sertel tarafından **Resimli Ay** adlı dergi yayımlanır. 1931 yılına kadar yayım hayatını sürdüren **Resimli Ay** ilk yıllar halk dergisi niteliğindedir. Daha sonra magazin yönü ağır basmıştır. Bir ara kapanan dergi, bu süre içinde **Sevimli Ay** adı ile çıkmak zorunda kalır. Bunun nedeni ülke yönetiminin karşılaştığı siyasal sorunların basına yansımasıdır. Böyle olunca basın yaşamında da bazı sınırlayıcı önlemler gerekli kılınmıştır. (38) Dergide toplum içinde kadının yeri, kadın erkek

(36) Emel AŞA, 1928'e Kadar Türk Kadın Mecmuaları, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı İstanbul, 1989. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) s. 886

(37)AŞA, aynı eser. s. 886

(38) Ergun HİÇYILMAZ-Burçak EVREN: "Magazin Dergiciliği", Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984), İstanbul, 1984 s. 153

ilişkileri, evlilik, aile sorunları vb. konular ağırlık kazanır. Daha sonra 1927'den itibaren edebiyata ağırlık vermiştir.

Yine bu dönem 1925'de İstanbul'da Türk Kadın Birliği'nin yayım organı olarak **Türk Kadın Yolu**'nu görmekteyiz. 15 günde bir yayımlanan derginin sahibi Nezihe Muhittin'dir. Cumhuriyet rejiminin inkılaplarını savunmuş ve bu rejime kayıtsız şartsız bağlılığı ilke edinmiştir. Kadın ve erkeğin dayanışması gerektiğini yazılarında savunmuştur. Siyasal hakların verilmesi yönünde çalışmalar başlatmıştır.

İlk sayısında "*Kadın Yolunun Şiari*" başlıklı yazısında seçme ve seçilme hakkını, bir "*vazife-i medeniyet*" olarak tanımlayan Nezihe Muhittin, "kahvehane peykelerinde miskinane esrar çeken birine" verilen bu hakkın, "kendini müdrük, tahsili mükemmel bir kadından esirgemesini" şiddetle eleştirmektedir. (39)

Dergi ayrıca Batılı ülkelerin kadınlara oy hakkı verdiğini, bazı hükümetlerin belediye seçimlerine katılma gibi sınırlı haklar vererek kadına iktidar yolu açtığını yazılarında yer vermiştir.

1926 yılında yayım hayatına atılan **Kadın Yazıları** adlı dergi ise ayda bir yayımlanmıştır. Sahibi ve sorumlu müdürü Fevziye Abdülreşit'dir. Milli aile dergisi özelliğini oluşturan ve Cumhuriyet kadınının aile içindeki işlevini ve önemini vurgulayan yazılara yer vermiştir. Fevziye Abdülreşit bir yazısında, Avrupaya öğretim görmek için giden gençlerin ahlak anlayışlarının olumsuz yönde geliştiğini savunmuştur. (40) Avrupa'da öğrenime karşı çıkmıştır.

Sedat Simavi'nin 1927'de çıkardığı **Yeni Kitap** adlı dergi

(39) Füsün ÜSTEL: "1930 BELEDİYE SEÇİMLERİNDE KADIN FAKTÖRÜ", ARGOS, NO: 19, MART 1990. S. 70-71

(40) İLYASOĞLU, aynı eser. s. 172

adından da anlaşılacağı gibi çok sayfalı ve kitap boyutundadır. Eski yazı ve yeni yazı arasında kalan dergilerdendir. Bu özelliğini 16. sayısında görebilmekteyiz. Bu sayının kapağında Latin harfleri, içinde ise eski Türkçe harfler kullanılmıştır. Kapaklar çoğunlukla kadın resimleri ile süslenmiştir. Kadınlar için magazin dergisi niteliğindedir. **Yeni Kitap'ta**, Fahri Celal, Mahmut Yesari ve Faruk Nafiz'in imzaları yer almıştır.



Toplumlar ve toplumsal düzenlerin yarattığı denge-sizlikler evrensel bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Türk kadını da bu sorundan payına düşeni almıştır. 1930'lara gelindiğinde kadın haklarını savunan radikal feminist dergilere rastlanır. 1926'da Medeni Kanun, 1930 ve 1934 yıllarında çıkan seçim kanunları ile yasal haklara kavuşan kadın, aile ve toplum içindeki yerini pekiştirmeye çalışmıştır.

22 Mart 1934'de İstanbul'da **Cumhuriyet Kadını** adlı

dergi yayımlanır.15 günde bir çıkan **Cumhuriyet Kadını**'nın ana teması her alanda uğraş veren çok yönlü kadındır. Türk kadını iş alanından toplumsal hayatına, aile hayatından düşünce hayatına kadar değişik alanlarda faaliyet gösteren bireydir. Bu tema kadın dergiciliğinde 1960'ların sonlarına kadar devam etmiştir.

Model 'adlı dergi de yine Sedat Simavi tarafından aylık olarak çıkmıştır. İlk sayısı 1 Ağustos 1936'da yayımlanan bu dergi 128 sayı yayımlanmıştır. Nisan 1948'de yayım hayatı sona ermiştir. "**Model**" adından da anlaşılacağı gibi giyim-kuşam ile ilgili son modelleri ve dikimi konusundaki bilgileri içermektedir.

İstanbul'da Tahsin Demiray 1 Nisan 1956'da **Moda Albümü**'nü, 1937'de ise **Ev-İş** dergisini çıkarır. Ayda bir yayımlanan **Moda Albümü** 48. sayı ile Nisan 1941 yılına kadar devam etmiştir. **Ev-İş** dergisi ise 180. sayısı ile 1952'ye kadar devam etmiştir. Aylık olarak çıkan derginin ilk sayısında amacı belirtilmiştir.Tahsin Demiray bu amacı şöyle belirtmiştir:

"Cumhuriyetçi, milliyetçi,inkılapçı, halkçı, devletçi, laik bir rejim meydana getirdik. Tarihin kaybettiği, müstesna bir devrimle meydana gelen bu rejim yeni Türk içtimai heyetinin bugünkü ve yarınki formu ve onun hayatının garantisidir.Bu böyle olduğu gibi rejimin garantisi, asıl dayanağı ve onu sağa sola kaymaktan koruyacakta içtimai heyetin ta kendisidir.

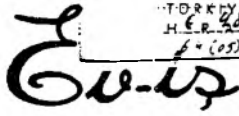
Rejim heyeti içtimaiyeye, heyeti içtimaiyeye rejim dayandıkça ve yek diğerinin garantisi oldukça da bugün kalkar gelecekler de emniyet altındadır.

Bu açık hakikat gönül rahatlığı verecek mahiyette olmakla beraber akla yeni bir soru daha gelmiyor değil... O

soru da şudur: Acaba, birbirine dayanan bu iki varlık hep beraber neye dayanıyor? Bunlar birbirini garanti ediyorlar. Acaba bunların topuna birden bir garanti yok mudur?

Bugünkü mütarakki, milliyetçi, inkılapçı, devletçi ve layik vasıflarına varan Cumhuriyetimiz kurulduğu günden beri daimi oluşun hızı içinde bunu kendi kendime sormuş ve ancak on yıla varan bir araştırmadan sonra bunun karşılığını kendim bulabilmişim. Bu "Ev" di. İnkılapların, tüm bariz vasıflar ile Cumhuriyetin ve Türk heyeti içtimaiyesinin bariz dayanağı "Ev" dir. Ve "Ev" olmakta devam edecektir.

....rejimimizin dayanağı olan "Ev'e inmek ve ona zamanın ihtiyaçlarına göre düzen vermek lazımdır. İşte bugün, payına düşen vazifeleri iyi bilen inkılabın öz unsuru sıfatı ile "Ev" e ve onun işine çalışmak istiyoruz. (41)



TÜRKİYE'NİN İLK, EV, İŞ VE KADIN GAZETESİ
H. R. V. İ. N. ON BEŞİNDE ÇIKARILI
NİSAN 1937 SAYI
Aboneliği: Yıllık 180, altı aylık 90. Satış her yer
de mevcut. İletişim: Müracaatı, yazışmaları
ve her türlü işleri: Ankara Cıdanı: 131
B. S. L. D. İ. C. Y. E. R. TÜRKİYE B. A. S. M. E.
A. H. İ. B. İ. VE UMUMİ N. E. S. R. İ. Y. A. T. İ. D. A. R. E. E. D. E. N. T. A. H. S. İ. N. D. E. M. İ. R. A. Y.
Ç. İ. K. A. R. A. N. T. Ü. R. K. İ. Y. E. M. A. Y. İ. N. E. V. İ. - İ. S. T. A. N. B. Ü. L. - T. E. L. E. F. O. N. 2413

NİÇİN EV - İŞ?

Cumhuriyetçi, milliyetçi, inkılapçı, halkçı, devletçi, layik bir rejim meydana getirdik. Tarihin kaydettiği müstesna devrimle meydana gelen bu rejim yeni Türk içtimai heyetinin bugünkü ve varıncı formu ve onun hayatinin garantisidir. Bu böyle olduğu gibi rejimin garantisi: asil dayanağı ve onu sağa sola kaymaktan koruyacak içtimai heyetin ta kendisidir.

Rejim heyeti içtimaiyeye heyeti içtimaiye rejime dayandıkça ve yekdiğerinin garantisi oldukça da bugün kakar gelecekte de emniyet altındadır.

Bu azık hakikat gönül ranatlığı verecek mahiyette olmakla beraber akla yeni bir soru daha geimiyor değı.

O soru şudur: Acaba, birbirine dayanan bu iki varlık hep beraber neye dayanıyor? Bunlar birbirlerini garanti

(41) Tahsin DEMİRAY: Ev-İş Dergisi, S. 1, Nisan 1937. s. 1

Dergide yer alan yazılarda kadının evde, işte, köyde, kentte, üretici olması gerektiğini vurgular. Ayrıca, yemek, örgü, dikiş-nakış, moda, güzellik, görgü kuralları, kısa hikayeler, okur mektupları ve kadın kuruluşlarıyla ilgili haberlere sıkça yer vermiştir. Kaliteli baskı ve kağıt kullanmıştır. Kapakta ve içindeki bazı sayfalarında çok renkli resimler göze çarpan biçimsel özelliklerindendir.

Ev- Kadın adlı dergi ise Faruk Gürtunca tarafından 1945'de yayım hayatına atılır. Ev kadınına yönelik bir dergidir. Ele aldığı konular örgü, el işi, yemek tarifleri ve modadır. Ayrıca "*Gönül Abı*" köşesi ile okurla iletişim kurmak istenir. Bu köşe oldukça ilgi görür. Dergi aynı zamanda her ay ilave pafta da verir. 64. sayıyla 1950'de yayım hayatına son vermiştir.

Kadın dergileri arasında önemli bir yeri olan **Hanımeli** dergisi ise Ocak 1947'de Halil Lütfi Dördüncü tarafından İstanbul'da yayımlanır. Ayda bir yayımlanan bu dergi, Cumhuriyet yıllarının idealist yaklaşımını sürdürür. Oldukça zengin içeriklidir. Sayfalarını kadın okurlara açmış ve dünya kadınlarına ilişkin haberlere yer vermiştir. Münir Hayri Egeli dergideki yazılarında, Türk kadınının haklarını çok kısa zamanda ve diğer ülkelere oranla zahmetsiz elde ettiğini belirtmiştir.

Ocak 1948 tarihli derginin "*Bizbize*" köşesindeki bir yazıda şöyle denilmektedir: "**Hanımeli**, siz faziletli, meziyetli Türk kadınlarının mecmuası olmak gayesi ile huzurunuzda çıkıyor, samimi bir dost, iyi bir arkadaş yakınlığı ile size faydalı olmak, bir kardeş sevgisiyle kalplerinize girmek ilk hedefidir." (42)

(42) *Hanımeli*, No: 1, 1948. s. 2

Aynı derginin 8. sayfasında Münir Hayri Egeli genç kızlara seslenerek, davaları konusunda yazılarını beklemektedir. Ekim sayısında yer alan, *Kadın: Saadet için Erkekten Ne Bekler.*(43) anketi de ilginçtir.

Biz Bize

Yeni Bir Yıl Başladı

Hanımeli, bu sayıya ikinci yaşına basıyor. Aynı tarih hepimizin yeni bir yaşa başlamasına da tanıklık ediyor. Bir yanla bir insan kadınına yaşlanmanın korkutmasını iddia ettirir. Başka kadınlara yaşlarını mesleğini üzerine kurmuş bir sanatçı esereyi de vardır.

Tamamıyla bir muharirin şu nüktesini hatırladık. Bu muharir, "Yeni yıl, diyor herkes için muhtakkak ki, bayramdır. Fakat, bir kadının yeni yılını nasıl tebrik etmeli. Bir res daha öğüdümlük, muharir olmanın demek bir kadın için zanaat güç değil midir?..

Nükte hoştur. Fakat düşünce yanlışır sanıyorum. Ervele, yaşadığımız dünyada yeni ünlüyle değil ünlü olduğu muhtakkaktır. Vaktiyle 30 yaşına gelen bir kadın artık "Gençlik, ölüme" rınan düğünde sayılır. Bugün kırk yaşını geçen Barbara Stanvick gibi sinema artistleri muvafıkıyla genç kadınlara oynanmaktadır. Tarihle 60 yaşında kendilerine bakınları cüdhircak kadar güzel kadınlar az değildir. Onun için yaşlanmaktan endişe etmek, yanı senelerle ölmek kadar lüzumsuzdur.

Bir vakit, vas meselesine İngiliz eleştirmen Bernard Shaw'ı hatırlayalım, büyük nükte ve zarafet batadı vas meselesini şöyle halletmiştir: "İnsan kendi kendine hastalığı yaratır... der.

HANİMELİ'nin Büyük Anketi

Önemündeki yıl içinde Hanımeli'ni nasıl görmek istiyorsunuz? Bize kısaca fikirlerinizi bildiriniz. Gönderilen mütakalemleri sayılarımıza koyacağız. Her tatbik edilen fikir sahibine Hanımeli küçük bir hediyeye gönderecektir. Cevabınızla birlikte bir de resmiyi gönderirseniz memnuniyetle meşrediriz.

Bize Gelen Mektuplar

Hanımeli her ay bir çok okuyucularından mektuplar almaktadır. Bunları sayıya koyuyoruz. Bütün diğer okuyucuların da okudukları edebiyatı Hanımeli her ayı yayımlanmaktadır.

Kayna Yücel Aray (İstanbul): Hanımeli hakkındaki düşüncelerimden dolayı, sevgili okuyucularına teşekkür etmeliyim bir çok...

Finis verine gelirmek ve istediğiniz örnekler verememes için üzgünüm. Bazı tatil ve mta tatillerini bu sayımda bulacaksınız. Bundan sonraki sayılarımız

Nisan 1947'de Yapı Kredi Bankası tarafından Vedat Nedim Tör yönetiminde *Aile* adlı dergi çıkar. Kasım 1952'ye kadar yayım hayatını sürdüren dergi, üç ayda bir yayımlanmıştır. Biçimsel açıdan kitaba benzemektedir. Yazı ağırlıklıdır. Yazıların çoğunluğunu sanat ve edebiyat oluşturmaktadır. Kitap tanıtımı, bulmaca, sağlık, çocuk bakımı, aile mutluluğu gibi konularla birlikte şu edebiyatçılarımızın isimlerine sıkça rastlamaktayız: Nurullah Ataç,

(43) Münir Hayri EGELİ: "Avin Sohbeti". Hanımeli, S.10, Ekim 1948. s. 6

Halide Edip Adıvar, Sait Faik Abasıyanık, Fazıl Hüsni Dağlarca, Orhan Veli Kanık, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Attila İlhan, Refik Ahmet Sevengil, Vedat Nedim Tör, Ahmet Muhip Dıranas, Vâlâ Nurettin.

Aile'nin ilk sayısında çıkan başyazıda çıkış nedeni şöyle belirtiliyor: "*Türk ailesinin huzura ve sükuna olan ihtiyacı büyüktür.*

Bütün kutluk ekonomisi memleketlerinde olduğu gibi, bizde de aile, düşük verimli bir iş tekniği, kötü organize bir iş hayatı yüzünden yıpratıcı bir geçim kavgası içindedir. Bundan ötürüdür ki umumiyetle sınırlarımız bozuk, suratlarımız asık, muâşeret hayatımız sert ve kırıcdır. Bunu, aile hayatımızda olduğu gibi iş ve politik hayatımızda da müşahade edegelmekteyiz.

*Yaşama sanatının acemisi olduğumuz için, ihtiyarlıyor ve çabuk verimsizleşiyoruz. Yaşama sanatının en büyük sırlarından biri, dinlenmesini bilmektir. Dinlenmenin en iyi yollarından biri de okumaktır. İşte **Aile** dergisi dinlenme ihtiyacını en zevkli ve en faydalı bir tarzda doyurmak için çıkıyor. (44)*

Mart 1947'de yayımlanan ve Aralık 1965'e kadar yayım hayatını sürdüren bir gazeteyle daha tanışmaktayız. Haftada bir cumartesi günleri yayımlanan **Kadın Gazetesi** adlı gazete, çıkış nedenini şöyle belirtmiştir: "*Kadınlığımızın düşünce, görüş, duyuş ve isteklerine hizmet etmek için çıkıyoruz.*"

(44) **AİLE**, İlkbahar 1947, S.1 s. 1



Fransız kadını şimdi layık olduğu mevkii millet meclisinde de aldı. Fransa'nın halihazırda 39 kadın mebusu vardır. Bu mebuslar kadınlığın memleket husundaki fikirlerini, davalarını millet huzurunda açıklıyor ve haklarının korunmasına çalışıyorlar."(46)

Kadın Gazetesi siyasi yönü ağır basan ve kadın haklarını savunan yazılarıyla dönemin diğer kadın gazetelerinden farklı özelliklere sahiptir.

Hafta adlı dergi ise Eylül 1949'da, yine Tahsin Demiray tarafından çıkarılır. Magazin ve aktüalite ağırlıklıdır. Bol fotoğraflı yazılara yer vermiştir. Kapaklarında genellikle sinema yıldızlarının fotoğraflarını kullanmıştır. Dergide yer alan imzalardan bazıları şunlardır: Cemil Cahit Cem, Oğuz Özdeş, Metin Toker, Feyyaz Tokar, Zahir Güvemli, Faruk Yener, Adalet Cimcoz.

Bu dönemde çıkan diğer bazı dergiler ise şunlardır:

Ev Hocası (1923), **Yıldız** (1924 İstanbul), **Ev-İş** (1927 İstanbul), **Kadınların Sesi** (25 Ekim 1929 İstanbul), **Kadın Dünyası** (1 Mart 1940-23 Mart 1940 İstanbul), **Kadın-Ev** (1943 Ankara).

3. 1950-60 dönemi

Çok partili düzene geçişte gazete ve dergilerde bir hareketlilik başlar. Özellikle politik dergilerde artış olmuştur. Bu artış genellikle milliyetçi ve Turancı yayımlarda göze çarpmaktadır.(47)

(46) "Fransız Kadını", *Kadın Gazetesi*, (3 Mayıs 1947), s. 2

(47) Zafer TOPRAK: "Fikir Dergiciliğinin Yüz Yılı", *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler* (1849-1984). İstanbul, 1984. s. 53-54

1950'lerde Batıya açılan Türkiye'de dergicilik de etkilenmiştir. Amerikan tipi magazin dergileri yayımlanmaya başlamıştır. İlk örneğini 1933'te Sedat Simavi tarafından çıkarılan ve 1950'lere kadar süren **Yedigün** dergisine benzer dergilerde görebilmekteyiz.

Mayıs 1952'de Şevket Rado tarafından İstanbul'da yayımlanmaya başlanan **Resimli Hayat** çok renkli kuşe kapaklarında önde ve arkada güzel kadın artist fotoğraflarını kullanmıştır. Ayrıca zaman zaman kuşe ekler de vermiştir. Kadına yönelik konulara ağırlık vermesinin yanı sıra tüm aile bireyleri tarafından okunabilecek bir niteliğe sahip olmak yayım politikasını oluşturur. Dergi içeriğini her sayısında yer alan şu ibare ile belirtir: "*Fotoğraflarla aktüalite, kadın, moda, tiyatro, sinema, spor, sanat dergisi.*" (48)

Hemen her sayısında Müşerref Hekimoğlu'nun röportajlarına rastlamaktayız. "*Hususi Hayatlarında Vekillerimiz*" başlıklı yazı dizisinde bakanlar ve ailelerini tanıtan ve ayrıca, sanatçılarla yapılan röportajlar dergiye renk katmıştır. Dergide göze çarpan sayfalardan biri de "*İçerde Hayat*" ve "*Dışarda Hayat*" sütunlarıdır. "*İçerde Hayat*" sütununda Türkiye'deki sanatçılara yer vermiştir. "*Dışarda Hayat*" sütununda ise yurt dışındaki magazin haberleri yer almıştır.

Kadın Köşesi, sütununda moda, sağlık gibi yazılar, Hikmet Feridun Es'in "*Gezi Yazıları*", Şevket Rado'nun "*Radyo Sohbetleri*" sütunları derginin içeriğini oluşturan konulardan bazılarıdır.

(48) Resimli Hayat, Mayıs 1952 s. 1

Haftada bir yayımlanan **Yelpaze** dergisi ise 1952'de Alaeddin Kırıl tarafından İstanbul'da çıkarılmıştır. Yayına hazırlayan Safa Önal'dır. 36 sayfadan oluşan ve büyük boy olan bu derginin kapakları İtalyan ressamı Bertolotti tarafından hazırlanmıştır. Kullandığı baskı ve kağıt pek kaliteli sayılmaz.

Yelpaze yöneldiği okur kesimi ile **Resimli Hayat**'tan farklıdır. **Resimli Hayat** Cumhuriyet'le yeni bir kimliğe bürünen kadın tipine yani klasik müzik dinleyen, ünlü yabancı yazar ve kişileri merak eden okura hitap eder, **Yelpaze**'nin yöneldiği kadın okur ise popüler kültür meraklısıdır. Sayfalarının üçte biri fotoromana ayrılmıştır. Böylece fotoroman dergiciliğinin de öncülüğünü yapmıştır.

Dergide yerli yazarlarımızın romantik öyküleri, tefrika romanlar, hafif müzik dünyasından haberler, fal ve bulmaca hemen hemen her sayısında yer almıştır. İlhan Engin, Zafer Sülük, Doğan Özbay, Ali Kemal Meram, Fehmi Kartal ve Güzin Sayar'ın imzalarına rastlamaktayız. **Yelpaze**'nin yayım hayatı 771. sayı ile 1967'de sona ermiştir.

1952 Ağustos'unda Osman Nebioğlu tarafından yayımlanan **20. Asır** adlı kadın dergisi ise magazin ağırlıklıdır. İlk defa dedikodu ve sosyete sayfalarını gerçekleştirmiştir. Dergide Kandemir, Reşat Ekrem Koçu, Hasan Ali Ediz, Eflatun Cem Güney, Behçet Kemal Çağlar, Hamdi Varoğlu, Adil Moran, Şahap Balcıoğlu ve Hıfzı Topuz'un imzalarını görmekteyiz.

1956'da Şevket Rado **Hayat** adlı dergiyi çıkarır. **Hayat** bir nevi **Resimli Hayat**'ın devamıdır. Biçimsel açıdan ve kağıt kalitesi bakımından her ikisi de eş değerdedir. **Hayat**'ın işlediği konular arasında, haber ögesi daha ağırlıklıdır. 1960'lara gelindiğinde yüksek bir tiraja ulaşan der-

gide öğretmen-öğrenci, anne baba ve çocuk okurlara seslenen bölümler vardır.

Hayat'da yer alan imzalardan bazıları şunlardır: İbrahim Çamlı, Fikret Arıt, Hikmet Andaç ve Kemalettin Tuğcu.

Ekim 1957'de bir kadın gazetesi ile daha tanışmaktayız. Kadın Sesi adlı bu yayım, haftada bir yayımlanmaktadır. Ocak 1976 yılına kadar yayımını sürdüren Kadın Sesi adının altına *Haftalık Fikir Gazetesi* ibaresi ile özelliğini belirtmiştir. Gazetede yeralan yazıların ortak özelliği kadın sorunlarına eğilmesidir. İlk sayısında yer alan "Niçin Çıkıyoruz?" başlıklı köşe yazısında "Bizde aydın kadın buhranı değil, memleket işlerine feragatle sarılacak kadın buhranı var.." (49) cümlesi 1950'lerde kadın sorunu olduğunun açık ifadesidir.

Niçin Çıkıyoruz?

Bizde aydın kadın buhranı değil, memleket işlerine feragatle sarılacak kadın buhranı var.

Eğitim, okullarımız, öğretmenler, öğrenciler, aileler, toplum, her şeyin içindeyiz. Kadınların hakları, bu hakların korunması, bu hakların geliştirilmesi, bu hakların geliştirilmesi için çalışmalıyız. Kadınların hakları, bu hakların korunması, bu hakların geliştirilmesi, bu hakların geliştirilmesi için çalışmalıyız. Kadınların hakları, bu hakların korunması, bu hakların geliştirilmesi, bu hakların geliştirilmesi için çalışmalıyız.

Bugünün T Yurdun Her Dava

**Ekonomik ve sosyal Problemlerin
halledilmesinde erkek ve kadının
müştereken çalışması zaruridir**

Cumhuriyet döneminin memleketimize getirdiği inkılaplarla hukuki, maddi, siyasi, haklarına kavuşmuş bulunan Türk kadınının sosyal durumu eskiden çok farklı ve müstakim bir hale gelmiştir. Bu günün Türk kadını, ev kadını, meslek kadını, vatandaş olarak çeşitli vazife ve sorumlulukları, omuzlarında taşımaktadır. Bu günün Türk kadını, ev kadını, meslek kadını, vatandaş olarak çeşitli vazife ve sorumlulukları, omuzlarında taşımaktadır. Bu günün Türk kadını, ev kadını, meslek kadını, vatandaş olarak çeşitli vazife ve sorumlulukları, omuzlarında taşımaktadır.



(49) Kadın Sesi, Ekim, 1957, s. 1

Başyazarlığını Melahat Faik Gökmen'in yaptığı gazetede yer alan konulardan bazıları şunlardır: Çocuk bakımı, moda, güzellik, yemek vs. Mustafa Vasıf Ersoy'un "*Erkek Gözüyle Kadın*" Hikmet Bozkurt'un "*Mitolojide Kadın*" dizi yazıları gazeteye zengin bir görünüm kazandırmıştır. Ayrıca "*Tarihte Meşhur Kadınlar*" başlığı altında Mari Antoinette, Jozefin, Teodora gibi meşhurlar tanıtılmıştır.

Bu dönemde çıkan diğer kadın dergileri ise şunlardır:

Kadının Güzelliği (Şubat-Mayıs 1951, İstanbul, aylık), **Kadın Sesi** (Ocak 1953 Ankara), **Demokrat Kadın** (1954, Ankara), **Kadın Dünyası** (31 Mayıs 1958-Temmuz 1958, Ankara).

1950-60 yıllarındaki dergiciliğin belirgin özelliği Amerikan tipi ve magazinsel oluşudur. Daha çok ailenin tüm bireyine hitap eden çeşitli konularla zenginleştirilmiştir. Ayrıca eğlendirici olmaya çalışılmıştır.

4. 1960 - 80 dönemi

Demokrat partinin baskıcı bir politika benimsemesi sonucunda doğan hoşnutsuzluk 1960'da askeri müdahaleyi gerektirmiştir.(50)

1961 Anayasası ile demokratik hak ve özgürlükler yeniden düzenlenmiştir. Kadın okur-yazar oranı ve yaşam düzeyi yükseldiği halde, kadın dergiciliğindeki gelişme yavaş olmuştur.

60'lı yıllarda, İzmir'de sanat ve kültür ağırlıklı **Genç Kız** adlı gazete yayımlanır. Fakat yayım hayatı 3. sayı ile son bulur. Mart 1966'da Ankara'da yayımlanan **Türk Kadını**

(50) TOPUZ, aynı eser. s.

adlı dergiyi görmekteyiz. 1974 yılına kadar devam eden bu dergi yayım politikasını şöyle belirtmiştir: "Fikir, sanat ve eğitim dergisi" 1968'de ise **Sağlık ve Kadın Dünyası** yayımlanmıştır.

1970'lere gelindiğinde Türkiye'nin geçirdiği toplumsal değişim, yeni alternatif önerilerle hızlanmıştır. Sağda ve solda izlenen politikalarla kesin kutuplaşmalar oluşmuştur. Gençlik ve kadın hareketleri politik bir boyut kazanmıştır. İktisadi ve siyasal sistem ne olursa olsun, cinsel bilinç ve özgürlük sorunu, feminizm hareketini de beraberinde getirmiştir.

Batı'da ilk feminizm hareketleri 1920'lere uzanmaktadır. 1960'lara kadar sakin geçen feminizm, bir hareket olarak 60'ların sonlarında canlanmaya başlar.⁽⁵¹⁾ Politize bir görünümüne bürünen gençlik hareketlerinin öncülüğünü yapan öğrenci ayaklanmalarına kadınlar da katılmış, barış festivallerinde yer almıştır.

Daha sonra, bu gelişmelerle birlikte kendilerini diğer özgürlükçü hareketlerden ayırma gereğini hisseden; siyasi, iktisadi ve toplumsal alanlarda eşit haklara sahip olma, bedenine sahip çıkma, kadın imajının aşağılayıcı bir biçimde kullanılmasının önlenilmesi talepleri ile feminizm, dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de oldukça hızlı bir döneme girmiştir. Bir yandan siyasal kutuplaşma, diğer yandan feminizm hareketleri, bağımsız kadın dergilerini ortaya çıkarmıştır.

14 Temmuz 1977'de Ankara'da yayımlanan ve iki sayı sonra kapanan **Kadın Dayanışması**, 1979'da İstanbul'da

(51) Sibel ÖZBUDUN: "Çıkmaz Yol: Feminizm", *Milliyet Sanat Dergisi*, S. 110 Aralık 1984. s. 10-11

yayımlanan **Kadınların Sesi** ve 1980'lerin başlarında Ankara'da yayımlanan **Demokrat Kadın** bu tip dergilerdendir.

Kadınların Sesi İlerici Kadınlar Derneği'nin yayım organıdır. Beş yıl düzenli olarak ayda bir yayımlanan dergi, 61. sayı ile Ağustos 1980'de yayıma son vermiştir. Derneğin faaliyetlerini, kadın işçilerin sorunlarıyla ilgili haberlerin yanı sıra ev, çocuk sorunu ve sağlık konularına da yer vermiştir.



1980'de yayımlanan **Demokrat Kadın** dergisi de **Kadınların Sesi** ile ortak amaç gütmüştür. Her ikisinde de ortak amaç kadın özgürlüğüdür. 1970'lerde yaygınlaşan tüketici anlamda dergi okuru bazı gazeteleri harekete geçirmiş, kadın okuru çekmek için ekler verdirmiştir,(52) Hürriyet'in çıkardığı **Kelebek**, Günaydın'ın **Saklambaç**,

(52) İLYASOĞLU, aynı eser. s. 180

Milliyet'in **Renk** bunun örneklerindendir. Bunlar daha sonra gazetelerin ekleri haline dönüşmüştür. Amaç kadın okur kazanmak ve gazete tirajını yükseltmektir diyebiliriz.

Bu eklerin içeriğini sinema artistleri ve sanatçılarına ilişkin haberler, fotoroman, sağlık, güzellik, moda ve magazin haberleri oluşturmaktadır. Bu tip gazeteler okuma alışkanlığı olmayan kadınların okur haline gelmesini sağlamıştır.

Kadının toplumsal yaşamdaki rolü farklılaşınca çalışan kadına ve ev kadınına yönelik dergiler çıkmaya başlamıştır. Böylece dergilerde uzmanlaşma gereği ön plana çıkmıştır. Erdoğan Egeli de birbiri ardına dergi çıkarmaya başlar, bunlardan ilki **Samanyolu**'dur. 6 Ocak 1972'de yayım hayatına atılan dergi, ev kadınına yönelik el işi ve yapılışlarını anlatan modellere yer vermiştir. Daha sonra 10 Aralık 1974 yılında çıkan ve 1983 yılına kadar devam eden **Sizin İçin** dergisini çıkarır. Haftalık olarak yayımlanan dergi magazin ağırlıklıdır.

1976'da Hürriyet **Elele** dergisini yayımlar, 1984 yılına kadar anne ve anne adaylarına seslenen dergi, daha sonra yine kadınlara yönelik, magazin ağırlıklı olmuştur. Böylece içeriğini zenginleştirmiş ve daha geniş bir okur kesimine seslenebilmiştir. Kaliteli baskı ve kağıt kullanan dergide kadının konumu, edebiyat, sanat, güzellik, moda hemen her sayısında yer alan konulardandır.

1988 Mart sayısında "8 Mart Dünya Kadınlar Günü" nedeniyle "Kadın ve Toplum" konulu bir açık oturum düzenlenmiştir.(53) Oturumda kadın sorunları ve neler yapılabileceği tartışılmıştır. Oturuma Bilge Tangören,

(53) Bilge TANGÖREN: "Kadın ve Toplum". Elele, Mart 1988. s. 3



Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyasından Sedef Öztürk, Kadın Haklarını Koruma Derneğinden Perihan Yıldırım Cabı, Türk Kadınlar Konseyi Derneğinden Sevim Kırdar, Sosyolog Prof.Dr. Emre Kongar, yazar Bilgesu Erenus, gazeteci-şair Sennur Sezer, Feminist dergisinden Yeşim Arıkurt, Bizim Aile dergisinden Meral Kaçar konuşmacı olarak katılmışlardır.

Kadın dergiciliğinde önemli bir yeri olan diğer dergi ise **Kadınca**'dır. Gelişim Yayınları tarafından Aralık 1978'de yayımlanan bu dergi başlangıçta moda, güzellik, yemek, çocuk bakımı, el işleri, konularına ağırlık vermiştir. Kaliteli baskı ve kağıdın da etkisi ile tirajı bir hayli yükselen **Kadınca** 1980'lere gelindiğinde içerik olarak kadına daha geniş bir çerçeveden bakmaya başlar. Kadın sorunlarını ağırlıklı olarak işler. Kadın-erkek eşitliğini vurgular. Kadının kendi bedenini tanıması ve bazı tabuların yıkılması, cinsel yaşamda katılımcı olması gerektiğini savunan yazılar yer alır.

Kadınca iyi bir okur potansiyeli oluşturduğundan, Gelişim yeni bir kadın dergisi daha çıkarır. **Genç Kadın** adlı bu derginin hedeflediği okur meslek sahibi, çalışan, sosyal yaşama katkıda bulunan kadındır. Fakat istenilen satış potansiyelini oluşturamadığından yayımına ikinci yılında son vermiştir.

Bu dönemde çıkan diğer dergiler ise şunlardır:

Günün Kadını (1968), **Kadınların Sesi Haber Ajansı** (Ağustos 1975-Ağustos1980), **Ev Kadını** (1979-1980 İstanbul).

5. 1980 - 1990 dönemi

Bu yıllarda kadına yönelik dergilerde geçmiş dönemlere göre artış olmuştur. 80'lerde çıkan dergilere gelince: Şubat 1980'de İzmir'de aylık olarak yayımlanan "**Kadın Dünyası**" 6 sayı sonra Temmuz 1980' de yayım hayatına son vermiştir. Sahibi ve sorumlu müdürü Türkan Kasapoğlu'dur. Derginin her sayısında yer alan "*Tarih Boyunca Kadın*" sayfası kadının tarihsel geçmişi ve kadın hakları ile ilgili inceleme, araştırma yazılarına yer vermiştir. Ayrıca kadının hukuksal sorunlarından, gebelik, çocuk bakımı ve eğitime, ekonomiden sanayileşmeye, kulüp çalışmalarından moda ve yemek tarifleri gibi değişik konuları incelemiştir.

Gelişim yayınları tarafından, Mart 1980'de **Kadınca Örgü**, Nisan 1981 de **Kadınca Yemek** ve **Tat**, 1984'de de **Ev Kadını** dergisi yayımlanır. Bunlardan **Kadınca Yemek** ve **Tat** kısa bir süre sonra kapanmıştır. **Kadınca Örgü** ise 1989 yılı başlarına kadar devam eder. İçeriğini nakış, dekorasyon, el işleri, tığ, öykü ve fal oluşturmıştır. **Ev Kadını** ise adından da anlaşıldığı gibi ev kadınına hitap etmiştir. Kadının evde üretken olmasına katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Dikiş-nakış, örgü, güzellik, dekorasyon, yemek ve sağlık gibi konulara hemen her sayıda yer vermiştir.

Kadınca Örgü ve **Ev Kadını** 1989 yılı başlarında birleşerek **Ev Kadını Bella Örgü** adı altında yayımlanmıştır. Her iki dergi de içerik olarak benzerlik gösterdiğinden derginin yeni hali pek farklı olmamıştır.

Akbank tarafından çıkarılan **Akkadın** 1983 yılında yayımlanmıştır. Banka tarafından ücretsiz olarak verilen dergi, Sağlık, eğitim, sanat, magazin, dekorasyon, moda, müzik ve yeni yayımlanan kitaplar konusunda haberler vermektedir. Akbank'tan haberler sütununda ise bankanın sanat

galerilerindeki sergileri duyurulmaktadır.

8 Mart 1984'te **Kadın** adlı bir dergi ile daha tanışmaktayız. Karacan yayımları tarafından çıkarılan bu dergi sağlık, moda, güzellik, cinsel yaşam ve ünlülerin yaşamlarına ilişkin konuları kapsamaktadır. Derginin Aralık 1985 tarihli sayısında yer alan "Erkekler neden döver?" başlıklı yazısı oldukça ilginçtir. Yazıda görüşleri alınan psikoloğun özellikle kadın olmasına özen gösterildiği vurgulanmıştır. Baskı ve kağıt bakımından oldukça kaliteli olan **Kadın** en çok okunan dergiler arasındadır.

Konuya değişik açıdan yaklaşan bir başka dergi ise **Kadın ve Aile**'dir. Ocak 1985'te Vefa Yayıncılık tarafından yayımlanan derginin sahibi M. Es'at Coşan'dır. Derginin adı altında "Aylık Ev Dergisi" ibaresi bulunmaktadır. 55. sayısında Lütfi Doğan ile yapılan bir röportajda Lütfi Doğan şöyle demektedir: *"Bir hanım dindar ise; mal, soy, sop ve güzellik bir mana ifade eder. Ama dindar değilse dünyanın serveti onun olsa insanın başına bir musibettir. Günlük hayatımızda etrafımıza, çevremize dikkat ettiğimiz zaman söz konusu esaslara dikkat etmeyenlerin ne türlü sıkıntılara, ıstıraplara sürüklendiğini görmemiz mümkündür.* (54)

(54) Recep KOÇAK: "Lütfi Doğan Hoca ile Ana Babanın Çocuğuna Karşı Sorumluluğu Üzerine"... **Kadın ve Aile**, 1989. S. 55 s. 27

۵-۱۱

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

«Судить его» хочет, как известно, Верховный суд. Но судья Верховного суда, который должен будет вынести решение по делу, пока неизвестен. Судья должен быть из числа кандидатов, предложенных президентом. Но президент пока не знает, кто из кандидатов будет назначен на этот пост. Поэтому президент не может сказать, кто будет судить. Судья Верховного суда будет назначен в течение нескольких месяцев. Поэтому президент не может сказать, кто будет судить. Судья Верховного суда будет назначен в течение нескольких месяцев. Поэтому президент не может сказать, кто будет судить.

O halde; DİKKAT ETMEMİZ GEREKEN KONULARA ARTIK EĞİLMEMİZ GEREKİR. Bunun için de çevre atmosferinden kurtulup islam atmosferine girmemiz gerek ve de el işi pasta işi, çiçek işi gibi ömrü sömürüp ahirette hiç bir faydası olmayacak olan işleri terk edip dinimizin sahibi olmamız gerek. Dinimizi başkalarına tanıtan olmalıyız. Di-

nimizin düşmanı olan kadınlar uyuyor mu ki biz uyuyalım. Hayır... Uyumak Müslüman kadınlara hiç yakışmaz.

Haydi artık, şöyle silkinerek davamızın sahibi olalım. Çünkü; el işi pasta işi derken gitti bizim din işi...

Ha gayret kardeşlerimiz, davamızın sahibi olarak ruhlar alemindeyken Allah'a CC. verdiğimiz sözü yerine getirelim."
(55)

8 Mart 1987'de Kadın çevresi tarafından yayımlanan **Feminist** dergisinin yazı işleri müdürü Handan Koç'tur. Kadının toplumdaki yerini eleştiren ve değişmesi için yorumlarda bulunan yazılara yer vermiştir. Özellikle kadının cinsel özgürlüğü konusuna yazılarında ağırlıklı olarak yer vermiştir.

Dönemli Yayıncılık tarafından 1987'de **Kapris** adlı dergi aylık olarak yayımlanır. Kullandığı kağıt ve baskı bakımından kalitelidir. Magazin ağırlıklı olan dergide; deneme, inceleme, araştırma yazıları, moda, güzellik, sağlık, yemek, seyahat ve ünlülerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Sayfalarının 1/3'ni genellikle kadın giyimine, mücevherlerine ve aksesuarlarına damgasını vurmuş ünlü markaların kolleksiyonlarını tanıtmaya ayırmıştır.

Her sayısında "*Sevgili Kapris*" başlığı altında, okuyucu mektuplarına ve ait olduğu ayla ilgili "*Notlar*" köşesinde ise sinema ve kitap tanıtımına yer verirken, bu biçimini 1989 yılında değiştirerek sayfalarını yeni bir görünüme bü-ründürmüştür.

1988'de yayım hayatı ile tanışan bir diğer kadın dergisi ise **Sosyalist Feminist Kaktüs**'dür. İstanbul'da yayımlanan

(55) Mektup, Konya, Şubat 1985

Kaktüs kitap görünümündedir. Sahibi Canan Bayraktutan'dır. Hemen her sayısında okuyucu mektupları, söyleşi, tartışma ve yorum başlıklı sayfalar bulunmaktadır. Türkiye'deki kadınların durumunun yanı sıra, diğer ülkelerdeki kadınların toplumsal sorunlarına da geniş yer vermektedir. Dergi, belirli günlerde okurlarıyla toplantılar düzenlemektedir. Toplantı konusu okurlardan gelen öneriler doğrultusunda saptanmaktadır.

Kaktüs Eylül 1988 sayısındaki bir yazısında şöyle demektedir:

"Dergimize kadınların yanı sıra, erkeklerden de yazılar gelmektedir. Erkeklerden gelen yazıları yayımlamamak gibi ilkesel bir tavrımız yoktur. Ancak kadınlara mutlak öncelik tanımayı politik olarak savunuyoruz. Her şeyden önce, kadınların kendi kurtuluşlarına ilişkin politikalarını oluşturabilecekleri platformların sayısı çok sınırlıdır. Bunun da ötesinde, her yazı ve söz örgütlenmeye yönelik bir anlam taşıdığı ölçüde, bu dergide kadınların yazması çok doğaldır."
(56)

Kasım 1988'de bir kadın dergisi daha yayımlanır. **Rapsodi** adlı bu dergi, İstanbul'da ayda bir yayımlanmaktadır. Sayfalarında röportajlara, araştırma, inceleme yazılarına, sağlık, güzellik, moda, dekorasyon ve yemek tariflerine yer vermiştir. Röportajlarda, daha çok o aylarda popüler olan sanatçı veya yazarlar yer almıştır. Sağlıkla ilgili konularda ise, bazı hastalıkları tanıtmakta ve o hastalıkla ilgili hangi tahlillerin ne zaman yapılması gerektiğini açıklamaktadır.

(56) S. F Kaktüs, Eylül 1988, S. 3 s. 5

Ayrıca her ay, *Rapsodi Takvim*, *Flash Back*, *Bir Kadın*, *Bir Erkek*, *Sohbet*, *Sen*, *Ben ve Diğerleri*, *Çehreler-çevreler*, *Rapsodi Mektup*, *Rapsodi Seçmeler* gibi köşeler değişmez sayfalarındandır.

"*Rapsodi Takvim*" sayfasında, sinema, kitap, müzik, video, tiyatro vb. konulara yer vermiştir. "*Bir Kadın*" ve "*Bir Erkek*" sayfalarında ise hikaye veya düzyazı biçimindeki anlatılar dikkati çekmektedir. "*Sen*, *Ben ve Diğerleri*"nde ise sosyete haberlerine yer vermiştir.

Aynı tarihte **Marie Claire** adlı bir dergiyi daha görmekteyiz. Adından da anlaşıldığı gibi Türk yayım organı değildir. Orjinali Fransızca olan derginin bazı konuları Türkiye'de hazırlanıyor. Diğer bölümlerin bir çoğu derginin aslından çevrilmektedir. Özellikle modaya ilişkin yeniliklere ve koleksiyonlara ağırlık vermiştir. Oldukça kaliteli baskı ve kağıt kullanan **Marie Claire** 8 ülkede daha yayımlanmaktadır. Derginin bir diğer özelliği de aile fertlerinin tümüne, yani erkeklere de hitap etmesidir.

31 Aralık 1988'de Dönemli Yayıncılık bir kadın dergisi daha çıkarır. **Oya** adlı bu dergi haftalık olarak yayımlanmaktadır. Dergi amacını ilk sayısında şöyle belirtmiştir: *amacımız, birlikte neşeli ve hoşça vakit geçirebilmek.*" Sayfalarında renkli magazin haberleri, söyleşi, fotoroman, fal, dikiş, nakış, örgü, dantel ve yemek tariflerine yer vermiştir.

Dönemin kadın gazete ve dergilerini değerlendirecek olursak birkaç dergi dışında kadına geniş çerçeveden bakan ve kadın sorununa eğilen dergi sayısı pek fazla değildir. Dergilerin ortak özelliği magazin ağırlıklı oluşudur.

mektum

“Onlar istiyor
Allah nurunu

marie claire

YENİ AKIM
YENİ DÜŞÜŞ
DENCAY GÜRÜN
ENİKLERİN
DÜNYASINDA
KADIN
MİLYA
DENİZLERİ
TEKRUVAZ

ASTROLOHİK
YAZ AŞKILAR

İrlica Gölü ile
Enüperyazmin
mağası: Ben
Hos

AK

KAKTÜS

10

SONUÇ

1800'lerin sonlarından beri süre gelen Türk kadın gazete ve dergileri bir çok aşamadan sonra bugünün kadınına ulaşmıştır.

Geleneksel imajdan, Atatürk devrimlerinin sağladığı haklara kavuşan kadın, özgürlüğünü pekiştirmeye çalışmıştır. Kadın gazete ve dergileri, bir yandan okuma alışkanlığı olmayan kadınların okur haline gelmesini sağlarken, diğer yandan çağdaş, sağlıklı ailenin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Gazete ve okur birbirlerini beslemiştir. Sesini daha geniş kitlelere duyurma imkanını yaratmıştır. Kadın dergileri 1970'lerin sonlarına gelindiğinde ise çalışan kadına, ev kadınına ve siyasi düşünceler doğrultusunda da özelleşmeye doğru gitmiştir. Bir yandan siyasi kutuplaşma, diğer yandan feminizm hareketleri kadın dergilerini yaygınlaştırmıştır.

Kadınlarımız 1800'lerden, bugünkü topluma dek mücadelelerini ve düşüncelerini basın yoluyla iletme çabası içine girmiştir.

ALFABETİK DERGİ ADLARI DİZİNİ

Aile 17	Kadınca Örgü 55
Aile (Ev Dergisi, İstanbul) 41-42	Kadınca Yemek 55
Ak Kadın 55	Kadınlar Alemi 28
Ayine 11	Kadınlar Dünyası 26-28
Bilgi Yurdu Işığı 29	Kadınlar Oyuncak Değildir 30
Cumhuriyet Kadını 37-38	Kadınların Sesi 45-51
Demet 25	Kadınların Sesi Haber Ajansı 54
Demokrat Kadın (Ankara) 49-51	Kadınlık 28
Demokrat Kadın (Adana)	Kadınlık Hayatı 29
Diyane 32	Kaktüs 58
Elele 52-54	Kapris 58-59
Ev Hocası 45	Kelebek51
Ev-İş (1927) 45	Mehasin 25
Ev-İş (1937) 38-40	Marie Claire 60
Ev Kadın 40	Mektup 57-58
Ev Kadını Bella Örgü 54-55	Moda Albümü 38
Erkekler Dünyası 28	Model 34-38
Feminist 58	Musavver Kadın 26
Genç Kadın 29-30-54	Mürebbi-i Muhadderat 17
Genç Kız 49	Mürüvvet 19
Günün Kadını 54	Osmanlı Kadınlar Alemi 28
Hafta 45	Oya 60
Hanım 30-34	Rapsodi 59-60
Hanımlar 18	Renk 52
Hanımlar Alemi 28	Resimli Ay 35
Hanımlara Mahsus Gazete 19-24-28	Resimli Hayat 46-47
Hanımeli 40-41	Sağlık ve Kadın Dünyası 50
Hayat 47-48	Saklambaç 51
İnci 30-34	Samanyolu 52
İnsaniyet 18	Sevimli Ay 35-36
Kadın26-56	Seyyale 29
Kadın ve Aile 56	Siyaset 29
Kadın Dayanışması 50	Sizin İçin 52
Kadın Dünyası (İst.) 45	Süs 35
Kadın Dünyası (İzm.) 55	Şüküfezar 18-19
Kadın Dünyası (Ank.) 49	Tat 55
Kadın-Ev 45	Terakki-i Muhaderat 15-17
Kadın Gazetesi 42-45	Türk Kadın Yolu 36
Kadın Güzelliği 49	Türk Kadını 29-49
Kadın Sesi 48-49	Yelpaze 47
Kadın Yazıları 36	Yeni İnci 32-34
Kadınca 54	Yeni Kitap 30-34-37
	Yıldız 30-34

KAYNAKÇA

Argos, No 19, Mart 1990.

ARAT, Necla: Kadın Sorunu, İstanbul, 1980.

AŞA, Emel: 1928'e kadar Türk Kadın Mecmuaları, İstanbul, 1989
İst. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Cumhuriyet Gazetesi, 8 Mart 1989.

ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman: Basın Tarihine Dair Bilgiler ve Hatıralar, İstanbul, 1962.

DOĞRAMACI, Emel: Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü, Ankara, 1989.

Elele, Mart 1988

İÇEL, Kayıhan: Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul, 1985.

İNÜĞUR, M. Nuri: Basım ve Yayım Tarihi. İstanbul, 1982.

İSKİT, Server: Türkiye'de Matbuat Rejimleri. İstanbul, 1939.

İ.Ü.E.F. Ktp. Bl. Süreli Yayınlar Bibliyografyası 1928-1988. (Basilmamış eser)

KOLOĞLU, Orhan: Takvim-i Vekayi Türk Basınında 150 Yıl, 1931-1981.

KONGAR, Emre: Türk Kadınının Kültürel ve Toplumsal Gelişimi, Milliyet Sanat Dergisi S.110, 15 Aralık 1984

KURNAZ, Şefika: Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923), Ankara, 1991

ÖZBUDUN, Sibel: "Çıkmaz Yol: Feminizm", Milliyet Sanat Dergisi S.110, Aralık 1984

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul, 1971.

Salat Haberler, 20 Ocak 1989.

TAŞKIRAN, Tezer: Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları. Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1973.

TEKELİ, Şirin: Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat. İstanbul, 1982.

TOPUZ, Hıfzı: 100 Soruda Türk Basın Tarihi, İstanbul, 1973.

Türkiye'de dergiler Ansiklopediler (1849-1984). Gelişim Yayınları, İstanbul, 1984